

ŠTEFAN ŠUTAJ–SÁPOS ARANKA

A magyar kisebbség Szlovákia politikai életében

(A 2007-es év példáján szemléltetve)*

ŠTEFAN ŠUTAJ – ARANKA SÁPOS
THE HUNGARIAN MINORITY IN THE POLITICAL LIFE IN SLOVAKIA
(ON THE EXAMPLE OF 2007)

323.15(=511.141)(437.6)
316.347(437.6)"2007"
323.1(437.6)"2007"

Slovakia. The Hungarian Minority. Governmental Councils for National Minorities and Ethnic Groups. Nationality Education. Minority Culture. Slovak-Hungarian Relationships. Mixed Slovak-Hungarian Commission for Minority Affairs.

Bevezetés

A szlovákiai magyar kisebbség és képviselete jelentős szerepet játszik Szlovákia társadalmi és politikai életében. A magyar kisebbséghez való viszonyulás a kormány részéről 1989 után a kormányok európaiságának és nemegyszer demokratikus voltának barométere. Ez a nemzeti kisebbségeknek az európai társadalomban és az Európai Unió (EU) politikájában elfoglalt helyéből következik. Miután 2006-ban a Smer, a Szlovák Nemzeti Párt (Slovenská národná strana, a továbbiakban: SNS) és a Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom (Hnutie za demokratické Slovensko, a továbbiakban: HZDS) megalakította az új kormányt, a kormánykoalíció szerkezetéből fakadóan felmerültek a nemzeti kisebbségek veszélyeztetettségéről szóló nézetek. Szlovákia legmagasabb szintű közjogi méltóságai 2007 folyamán gyakran hangsúlyozták, hogy nem változik a rendszer jellege és a kisebbségi jogokhoz való viszonyulás. Szlovákia a szlovák kormányfő szerint olyan ország, amely a kisebbségek jogainak magas szintű védelmét biztosítja. „Sőt, olyan magas szintűt, hogy példaként szolgálhatunk más EU-s államok számára, nemhogy bírálva legyünk ebben a kérdésben.”¹ A szlovák–magyar viszony változását a szlovák sajtóban általában két eseménnyel hozták összefüggésbe: azzal, hogy megszűnt a Magyar Koalíció Pártja (MKP) kormánykoalíciós tagsága, és azzal, hogy Csáky Pál lett az MKP elnöke. A kormány alelnöke, Dušan Čaplovič a kisebbségekhez való viszonyban a „status quo” elvét deklarálta. Szerinte ez a kormány nem változtatta meg a nemzeti kisebbségek helyzetét, destabilizációs tényezőkként az MKP lépéseit jelölte meg, mivel nem akkor oldotta meg a kisebbség problémáit, amíg a kormányban volt, hanem csak most veti fel őket. Ezzel ellentétben a másik oldal képviselői, például Berényi József, azt hangsúlyozták, hogy a kormány fokozatos változtatásokat eszközöl a magyar kisebbség

* This work was supported by the Slovak Research and Development Agency under the contract No. APVV-51-047505.

ség hátrányára, amikor pedig a kormányban voltak, más dolgokat oldottak meg, például a magyar egyetem megalakítását vagy a nemzeti kisebbségek nyelvének használatáról szóló törvényt.²

A magyar kisebbség a kormány politikájában

A nemzetiségi kérdés 2007-ben Szlovákiában a politikai viták és a közbeszéd fontos részét alkotta. A 2006 augusztusában elfogadott kormányprogramban az új kormány definiálta prioritásait, melyek között nem szerepel a nemzetiségi kérdés. Nem szentelt tehát külön figyelmet a szlovákiai magyar kisebbség helyzetének sem. A programnyilatkozatban a kormány kiemelte a regionális politikában a területi együttműködés fejlesztésének valamennyi formáját, hangsúlyozva a szomszédos régiók határon átnyúló együttműködését.³ A nevelésről és a művelődésről szóló részben a kormány kiemelte ennek fejlesztését a nemzeti, a szociális és a keresztény értékek szellemében, a világnézet tiszteletben tartásával, a demokrácia elveinek és a művelődési hagyományok érvényesítésével összhangban. 2007-ben tehát a kormány hozzálátott a kormányprogram teljesítéséhez. A kormányprogram leszögezte, hogy „a műveltség növeli a negatív társadalmi jelenségekkel szembeni prevenciót, segít a szolidaritás, az igazságosság, a humanitás, a történelmi, a kulturális, a nemzeti és az állampolgári identitás és a hazafiság kérdéseinek megoldásában. A kormány minőségileg javítani fogja a nemzetiségi iskolaügy körülményeit-feltételeit, főleg a nemzeti kisebbség anyanyelvi oktatását a *Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájának* [a továbbiakban: *Európai charta*] keretén belül. A nemzeti kisebbség nyelvén folyó oktatás viszont nem mehet a szlovák államnyelv oktatásának minősége rovására.”⁴ A kormányprogram ezen részének teljesítése jelezte, hogy a SMER–SNS–HZDS-koalícióban belül a nemzeti elem általános hangsúlyozása mellett nem teljesen egységes az elképzelés arról a módszerről, amely szükséges a felvetett célok megvalósításához. A helyi és a kisebbségi kultúra esetében a kormány meghatározta, hogy „pályázati rendszeren keresztül fogja biztosítani a nemzeti kisebbségek kultúrájának támogatását. Egyidejűleg támogatja majd a szlovák kultúra fejlődését és az államnyelv védelmét a nyelvileg vegyes térségekben, főleg a Matica slovenská szakmai csoportjaival való együttműködéssel.”⁵ 2007-ben a kormány képviselői hangsúlyozták a Matica slovenská feladatát és helyzetét, és bírálták az előző kormány álláspontját a Matica slovenskával kapcsolatban. A turócszentmártoni Matica-ünnepség megnyitóján mondott beszédében Robert Fico nyilvánosan bocsánatot kért azokért a sérelmekért, amelyeket szerinte a közelmúlt alkotmányos tényezői okoztak a Maticának. Ezenkívül felkérte a Maticát, hogy erőteljesebb tevékenységet fejtsen ki Szlovákia déli részén, és foglalkozzon az államnyelv problematikájával is. „Minden eltökéltséggel követelni fogjuk az államnyelv ismeretét a hivatali érintkezésben a Szlovák Köztársaság egész területén, kivétel nélkül” – jelentette ki Robert Fico.⁶

A kormány néhány szervezeti reformot hajtott végre a hatalom átvétele során azokon a területeken, amelyek a nemzetiségi problematikával kapcsolatosak. A következő változás ezen a területen Csáky Pál visszahívása volt a Kisebbségekért és Etnikai Csoportokért Felelős Kormánytanács elnöki tisztségéből (2007. október 3.), és a kormány alelnökének, Dušan Čaplovičnak a kinevezése ebbe a tisztségbe.

A Kisebbségekért és Etnikai Csoportokért Felelős Kormánytanács

A tanács új elnöke a kormány 2007. október 3-i határozata alapján a kormány alelnöke, Dušan Čaplovič lett, aki a kormány megalakulását követő majdnem egy és fél után Csáky Pál helyére lépett.⁷ A tanács először 2007. november 6-án ülésezett. Meg kell jegyezni, hogy a Csáky által vezetett előző tanács működésképtelen szervezet volt, és csak formálisan ülésezett. Az újonnan kinevezett tanács titkára M. Lisánsky lett, akit J. Kviečinská leváltása után a Kormányhivatal emberi jogok és kisebbségek szekciójának vezetésével bíztak meg mint vezérigazgatót. A tanács elnöke, Dušan Čaplovič az első ülésen tájékoztatta az egybegyűlteket a tanács megalapításának jóváhagyásáról és felállításáról a kormány 2007. október 3-i ülése alapján. A tanács tevékenységében a legfontosabb változásként a nemzeti kisebbségek civil szervezeteinek paritásos képviselőire való áttérést (egy nemzetiség – egy képviselő) és a kisebbségi politikában jártas szakemberek felkérésének lehetőségét jelölte meg, amely a tanács új alapító okiratában is szerepelt. A tanács alelnöke a kulturális miniszter, Marek Maďarič lett. A nemzeti kisebbségeket a kormány által meghatározott társulások, szövetségek és egyesületek képviselték.⁸ 2005–2006-ban Csáky Pál elnökön és A. Nagy Lászlón, a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa (a továbbiakban: szlovák parlament) emberi jogi bizottságának elnökén kívül a tanácsnak további három magyar tagja volt: Száraz József (Csemadok), Hecht Anna (Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége), Öllös László (Magyar Értelmisségi Fóruma). Az új tanácsban A. Nagy Lászlón kívül, aki a választások után is megtartotta tisztségét, csak Hrubík Béla szerepel a Csemadok képviselőjében. A meghívott szakemberek között volt viszont Szarka László, az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetének igazgatója.⁹

A kormánytanács első ülésén hozzászólások nélkül elfogadták a tanács tárgyalási rendjét. A legtöbb vitát a Szlovák Televízióról, a Szlovák Rádióról és a nemzeti kisebbségek neveléséről és művelődéséről szóló koncepció váltotta ki. A tanács megállapításokat vont le a nemzetiségi adással és az említett koncepcióval kapcsolatban, és általános határozatokat is elfogadott.

Az általános határozatokban elfogadták a kormányprogramból fakadó, a kultúra finanszírozásáról szóló törvény előkészítését; a kormány alelnöke, Dušan Čaplovič megerősítette a kilátásba helyezett Kisebbségi Hivatal létrehozását, amelynek ugyanolyan elven kellene működnie, mint a Külföldön Élő Szlovákok Hivatalának; és szó volt arról, hogy biztosítani kellene, hogy a nemzetiségi színházak a Kulturális Minisztérium védnöksége alatt működjenek, ne pedig a régiók alatt, mivel országos tevékenységet folytatnak.¹⁰

A tanács ülésén folyó vitában Hrubík Béla elmondta, hogy a Csemadok levéllel fordult a Kormányhivatalhoz és a Szlovák Rádióhoz, amelyben kifejezte elégedetlenségét a Pátria Rádió sugárzásával és műsoridejével kapcsolatban. A Csemadok petíciót kezdeményezett a Pátria Rádió középhullámon történő sugárzása és adásstruktúrájának megmaradása érdekében, és a petíciós íveken több mint 10 000 aláírást gyűjtött össze. A petíciót elküldték a kormány alelnökének is, aki erre levélben reagált. Ugyancsak kifejezte köszönetét a kormány alelnöke által kifejtett kezdeményezésért a Szlovák Rádió nemzetiségi adásának utólagos pénzügyi biztosításához.

A vita során üdvözölte a nemzeti kisebbségek kultúrájára szánt pénzkeret tervezett emelését, és megkérdezte, hogy miért hívták vissza a Kulturális Minisztérium pályáza-

tokat elbíráló bizottságait. Javasolta, hogy a tanács keretén belül alkossanak egy 5-7 tagú bizottságot, amely a következő ülésre áttekintést készítene a szlovákiai nemzeti kisebbségek problematikáját érintő határozatokról. Egyben azt is javasolta, hogy a bizottság tagjai a tanács titkára, a szlovák parlament emberi jogi bizottságának képviselői, az Oktatási Minisztérium és a Kulturális Minisztérium képviselői és az adott kisebbségek szakértői legyenek. A bizottság előterjesztené anyagait a kormány alelnökeinek a kormányülésekre. Javasolta, hogy a tanács következő ülésére készítsen információkat az etnikai konfliktusokról, az állampolgári jogok biztosa (ombudsman) kisebbségi jogok terén végzett tevékenységéről, tárgyaljon a kisebbségek kultúrájának finanszírozásáról szóló törvény előkészítéséről, a nemzeti kisebbségekről szóló törvény előkészítéséről, a tanács üléseire hívják meg szavazati jog nélkül a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének szakértőit, a tanács tárgyalja meg *A regionális és kisebbségi nyelvek európai chartája* implementációjának előkészítését.

Hrubík Béla kezdeményezéseire az elnök, Dušan Čaplovič válaszolt. Kijelentette, hogy a tanács 12 tagjából nem célszerű 7 tagú bizottságot alakítani, inkább a tanács szakértőit kell felkérni, hogy dolgozzanak ki független álláspontot a szlovákiai kisebbségek tagjainak jogairól. Kijelentette, hogy Szlovákiában nem léteznek etnikai konfliktusok. Előfordulnak polgári konfliktusok, ezeket viszont nem lehet összekapcsolni az etnikai konfliktusokkal. A neonáci csoportok esetében az ország rendőri testülete és a Belügyminisztérium részéről előkészületben vannak e probléma megoldását szolgáló intézkedések. A belügyminiszter részt vehet a tanács legközelebbi ülésén, és beszámolhat a 2007-ben e téren lefolytatott aktivitásokról. A tanács ülésére meghívható az állampolgári jogok biztosa is. A kisebbségi kultúrák támogatásáról a legközelebbi ülésen a Kulturális Minisztérium fog beszámolni. Az alapító okirat 4. cikkelyének 8. bekezdése értelmében lehetséges a tanács üléseire az állandó szakértőkön kívül további, szavazati joggal ugyancsak nem rendelkező szakértők meghívása is. Az ülésen megvitatható a nemzeti kisebbségekről szóló törvény, de a kormány programnyilatkozatához kapcsolódva szükséges előkészíteni a kultúra finanszírozásáról szóló törvényt, melynek a kisebbségi kultúra finanszírozása is részét képezi. A szakértők elemzései alapján megnyílik a Kisebbségi Hivatal megalakításának témaköre is, ahogy az a kormány programnyilatkozatában is szerepel.¹¹

A tanács helyzete szempontjából fontosnak tekintjük azt a megállapodást, hogy a jövőben minden nemzeti kisebbséget érintő törvény és koncepció esetében ülésezni fog, és a dokumentumokat a tanács tagjai fogják véleményezni. Azt is fontosnak tartjuk, hogy vita kezdeményezhető a nemzeti kisebbségekről szóló törvényről, még ha azzal a megjegyzéssel is, hogy ez nem tartozik a kormány prioritásai közé.

Bár a tanács alapos késéssel kezdte meg munkáját, a nemzeti kisebbségeket érintő anyagok csak a tanácsban való megtárgyalás után kerülnek a kormány elé. Erről tanúskodik a román iskolázásának koncepciójáról szóló anyag visszavonása a kormány 2007. decemberi üléséről. Kockázatos a tanács felállításának módja. Az is fontos lesz, hogy a tanácsban elhangzott véleményeket a miniszterek és a szlovák kormány akceptálni fogják-e.

A magyar nemzetiségi iskolaügy Szlovákiában

2007-ben a nemzetiségi iskolaügy szervezeti felépítésében változások történtek. Megszüntették a nemzetiségi iskolaügy szakosztályát, és agendája átkerült a nem-

zeti kisebbségek tannyelvén oktató iskolák és a roma közösségek iskoláztatásának részlegére. A szervezeti változtatások keretén belül a szakosztály dolgozóit elbocsátották. A magyar kisebbség képviselője ezt a lépést a nemzeti kisebbségek jogai elleni támadásként élte meg.¹²

Az Oktatási Minisztériumnak a kormány programnyilatkozatából származó, 2006–2010-es időszakra szóló prioritásait a minisztérium vezetésének 2006. október 10-i ülésén hagyták jóvá. A *Fő célok* részben az szerepelt, hogy: „javítani kell a művelődést a nemzeti és a keresztény hagyományok megismerésének és tisztelésének területén, támogatni kell a hazafiságot a nevelési-oktatási folyamatot aktivizáló modern formákkal és módszerekkel”. A *Részleges feladatok* rész 3. pontjában jóváhagyták a „nemzeti kisebbségek tanítása és művelése koncepciójának kidolgozását azzal a céllal, hogy kialakuljanak a feltételek a nemzetiségi iskolaügy szintjének emeléséhez”.¹³

A kormány 2007. december 19-én tárgyalta meg ezt a koncepciót. Határozattal utasította a kormány alelnökét és az oktatási minisztert, hogy a kormányjavaslatban vegyék figyelembe az adott nemzeti kisebbség specifikumait, és módosítsák a kormány 2004/2. számú törvényének 4. paragrafusát – a nemzeti kisebbség nyelvét oktató iskoláknak ugyanolyan normatív támogatást kell megszabni, mint amilyen a nemzetiségi tannyelvű iskoláké.

A koncepciót 2007. november 6-i ülésén a tanács is megvitatta, és elfogadta A *nemzeti kisebbségek neveléséről és művelődéséről szóló koncepcióhoz fűződő határozatot*, amelynek értelmében „a magyar tannyelvű iskolák normatív támogatása 108% marad, de a tantervek módosítása után ez valamennyi kisebbségi nyelven oktató iskola számára érvényes lesz”, a kormány alelnökének az oktatási miniszterrel való megbeszélése alapján a tankönyvekben megmaradnak a kétnyelvű helységnevek stb.; olyan feltételeket kell teremteni, hogy minden diák beszélje az államnyelvet, és hogy biztosított legyen az anyanyelven való művelődés.

A kormánynak benyújtott javaslat, amely a koncepció részét képezte, a tanács ülése után sem változott meg, és megmarad ugyanolyannak, mint az eredeti javaslat 2007 novemberéből. A nemzetiségi iskolaügyről szóló 12 rendelet közül 8 teljesen vagy részben a szlovák nyelvet érintette (szlovák nyelvű nyelvi nevelés az óvodákban, megalkotni a szlovák nyelv elsajátításának koncepcióját az iskolákban, felmérni a nevelés és az iskolázás színvonalát – különös tekintettel az államnyelv ismeretének szintjére, bevezetni az érettségi vizsgák extern részét szlovák nyelvből, a nemzetiségileg vegyes területen levő összes iskolára nézve átértékelni a normatív támogatás összegét a kisebbségi tannyelvű iskolákhoz hasonlóan, megteremteni a feltételeket a választott tantárgyak államnyelven való oktatásának lehetőségére, biztosítani az államnyelv minőségi oktatását). A koncepció specifikus feladatai mindezeket a következő tézisekkel tovább hangsúlyozták: „a szlovák nyelv mint államnyelv elsajátítására való állampolgári jog biztosítása feltételeinek megteremtése, megteremteni a megfelelő feltételeket a szlovák nyelv és irodalom tantárgy óraberéneke növelésére, a szlovák nyelv szóban és írásban való elsajátítására szolgáló kötelező és választható módszerek kialakítása, megteremteni a feltételeket a támogató aktivitások kihasználására, beleértve az iskolán kívüli tevékenységet is, melyek a szlovák nyelvben való jártasság növelésére irányulnak”. Ebben az értelemben az elfogadott koncepciót a kormányprogram teljesítésére irányuló határozott lépésként és a kisebbségi iskolaügy jövőjének elbizonytalanodásaként értékelhetjük.

Jelenleg a nemzeti kisebbségek tagjainak iskolázása saját követelményeik alapján a következőképpen zajlik.

Kisebbségi tannyelvű iskolákban vagy osztályokban, amelyekben az oktatás anyanyelven folyik. Az iskolában kötelezően oktatják az államnyelvet mint különálló tantárgyat szlovák nyelv és szlovák irodalom néven. Ez az oktatás a magyar nemzeti kisebbség számára valósul meg. Például a magyar tannyelvű alapiskola 1–4. évfolymának szóló tanterv szerint az 1. számú alapváltozatban a második évfolyamban heti 24 órából 19 órán magyar nyelven folyik az oktatás, 5 órán szlovák nyelven.

A kombinált tanítási nyelvű iskolákban vagy osztályokban a tantárgyak egy részének oktatása államnyelven folyik, a többi a nemzetiség nyelvén. Ilyen oktatás valósul meg az ukrán nemzeti kisebbség, a német nemzeti kisebbség számára és a magyar tannyelvű középfokú szakiskolákban, középfokú szaktanintézetekben és szakmunkásképzőkben.

A nemzetiség nyelvét mint anyanyelvet oktató iskolákban vagy osztályokban a többi tantárgyat szlovák nyelven tanítják. Ez az oktatás a ruszin, az ukrán, a német és a roma nemzeti kisebbség számára valósul meg.¹⁴

A jelenlegi kormány igyekszik növelni az alapiskola első osztályosainak beiskolázását. A hangsúlyt a nemzetiségi iskolákban is az államnyelv alapjainak elsajátítására kell fektetni. Ez következik a tanács által megvitatott és a kormány 2007. decemberi ülésén elfogadott koncepcióból.

A koncepció részét képezte az az anyag, amely a magyar nemzetiségi oktatásügy állapotáról szóló alapvető adatokat szolgáltatja. Az alábbi kimutatásban nem szerepelnek az egészségügyi intézmények mellett működő speciális iskolák. A 2006/2007-es tanévben Szlovákiában 2914 óvoda volt 6715 osztállyal. Az óvodákba járó gyerekek száma 139 650 volt.

1. táblázat. A kisebbségi tannyelvű óvodák statisztikai áttekintése a 2006/2007-es tanévben

Tannyelv	Óvodák száma	Osztályok száma	Diákok száma
Szlovák	2 557	6 070	128 031
Magyar	278	396	6 767
Szlovák–magyar	79	135	2 696
		114	2 156

Alapiskolát Szlovákiában a 2006/2007-es tanévben 517 251 diák látogatott, akik 2270 iskola 24 141 osztályába jártak. Szlovák, ill. magyar tannyelv szerinti megoszlásukat az alábbi táblázat szemlélteti.

2. táblázat. Alapiskolák – állami, magán és egyházi

Tannyelv	Iskolák száma	Osztályok száma	Diákok száma
Szlovák	1 985	22 214	472 713
Magyar	252	1 774	31 870
Szlovák–magyar	33	153	2 452

Szlovákiában a tanévben 830 középiskolában 311 945 diák tanul. Ebből 243 gimnáziumban 99 574 diák, 248 szakközépiskolában 80 116 diák, 210 szaktanintézetben 60 621 diák, 129 összevont szakközépiskolában 71 634 diák.

3. táblázat. Középiskolák

Tannyelv	Gimnáziumok		Szakközépiskolák		Szaktanintézetek		Összevont szakközépiskolák	
	Iskolák száma	Diákok száma	Iskolák száma	Diákok száma	Iskolák száma	Diákok száma	Iskolák száma	Diákok száma
Szlovák	217	92 286	225	73 372	190	56 202	115	63 885
Magyar	19	4 401	6	754	8	1 264	3	1 248
Szlovák–magyar	7	1 668	17	3 313	12	1 722	11	4 252
		1 219		2 677		1 433		2 249

A 2001-es népszámlálás szerint a magyar nemzetiségű lakosságból 25 108 rendelkezett egyetemi végzettséggel, ami a magyar lakosság 4,8%-át tette ki. A szlovák nemzetiségű lakosságnál ez 8,2%, az ukránnál 20,1%, a csehnél 17,8%, a ruszinál 12,7%. A jelenleg Szlovákiában egyetemen tanuló magyar nemzetiségű diákok száma sem utal az egyetemi végzettségű magyar nemzetiségű lakosok számának gyors növekedésére. A 2005/2006-os akadémiai évben Szlovákiában egyetemeken 113 197 diák tanult, ebből 5186 volt magyar nemzetiségű, ami az egyetemi diákok 4,6%-át alkotja. Abszolút számban a legtöbb magyar nemzetiségű diák (1137) a nyitrai Konstantin Egyetemen tanult, részarányukat tekintve pedig a komáromi Selye János Egyetemen, ahol az iskola diákjainak 98,6%-át alkották.¹⁵

4. táblázat. Egyetemek, főiskolák

Egyetem, főiskola neve	Hallgatók száma	Ebből magyar nemzetiségű
Selye János Egyetem, Komárom	752	742 98,57%
Konstantin Egyetem, Nyitra	7 278	1 137 15,62%
Közgazdaságtudományi Egyetem, Pozsony	8 796	358 4,07%
Eperjesi Egyetem, Eperjes	6 687	43 0,54%
Állatorvosi Egyetem, Kassa	822	44 5,35%
Szt. Cirill és Metód Egyetem, Kassa	2 803	28 0,99%
Műszaki Egyetem, Kassa	10 293	431 4,18%
Zsolnai Egyetem, Zsolna	8 588	32 0,53%
Szlovák Műszaki Egyetem, Pozsony	13 840	739 5,33%
Szlovák Mezőgazdasági Egyetem, Nyitra	6 212	305 4,90%
Műszaki Egyetem, Zólyom	3 054	27 0,88%
Színházi Egyetem, Pozsony	786	18 2,29%
Nagyszombati Egyetem, Nagyszombat	3 410	23 0,85%
Bél Mátyás Egyetem, Besztercebánya	7 720	109 1,41%
Comenius Egyetem, Pozsony	18 868	758 4,01%
Képzőművészeti Egyetem, Pozsony	537	10 1,86%
Művészeti Akadémia, Besztercebánya	400	3 0,75%
Trencsényi Egyetem, Trencsén	3 146	8 0,25%
P. J. Šafárik Egyetem, Kassa	5 160	346 6,70%
Katolikus Egyetem, Rózsahegy	4 045	19 0,46%
Összesen	113 197	5 186 4,58%

Épp a Selye Egyetemnek támadtak 2007-ben anyagi gondjai, amelyek a humán szakok finanszírozásával is összefüggtek, mert ezek a szakok kevés támogatást kap-

nak az Oktatási Minisztériumtól. 2007-ben az egyetem 51 millió korona támogatáshoz jutott. 2006-ban az egyetem fejlesztési projektekre is kapott támogatást, így költségvetése 70 millió korona volt. Több mint 7,2 milliót szerzett fejlesztési projektekre a nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, amely tanárokat képez a magyar tannyelvű iskolák számára. A Selye Egyetem a magyar kormány által az állami költségvetésből támogatott Szülőföld Alapból 16 millió forint (2,5 millió korona) támogatást szerzett. Arra való tekintettel, hogy új egyetemről van szó, ezek az eszközök sem tették lehetővé az intézmény problémamentes működését. Pénzalapot kell teremtenie újabb pedagógusok részére az alapképzés és a mesterképzés számára, valamint újabb tanulmányi programok előkészítésére.¹⁶

A Selye Egyetem számára további veszélyt jelenthet az egyetemeknek az Akkreditációs Bizottság általi értékelése és három típusba való besorolása, amelyet a bizottság javaslatára az iskolaügyi miniszter fog végrehajtani. Legmagasabb szinten lesznek az egyetemek, őket a főiskolák és a szakfőiskolák követik, és az intézmények besorolásuktól függően fognak tevékenységükre pénzt kapni. Hosszú távú koncepcióról van szó, melynek teljesítését fontosnak tekinthetjük a szlovákiai felsőoktatási intézmények további fejlődése szempontjából. Az Akkreditációs Bizottság tevékenységébe való nem megfelelő beavatkozásnak tekinthetjük viszont az oktatási miniszter kijelentéseit, aki a jövőbeli szakfőiskolák példájaként a komáromi és a rózsahegy-i egyetemeket hozta fel.¹⁷

Problematikus kérdés marad a külföldi egyetemek diplomáinak honosítása. Főleg azokról a felsőoktatási intézményekről van szó, amelyeknek Szlovákiában kihegyezett részlegeik vannak, de tevékenységükhöz hiányzik az Akkreditációs Bizottság engedélye. Ilyen esetekben a bizottság megköveteli, hogy a Szlovákiában működő felsőoktatási intézmények rendelkezzenek az Akkreditációs Bizottság beleegyezésével. Így működik például a győri egyetem által biztosított tanárképzés, amely alsó tagozatos pedagógusokat képez a komáromi és a kassai kihelyezett részlegein. Az itt végzett diákok Szlovákiában képesítetlennek számítanak. A nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara a győri pedagógusokkal közös szakbizottságot hozott létre, amely összehasonlította a magyar és a szlovák egyetemen folyó oktatás tartalmát. A Közép-európai Tanulmányok Karának dékánja, László Béla szerint „nagy különbségek voltak. Ahhoz, hogy a tanulmányok összeegyeztethetők legyenek, a magyar egyetem diákjainak még húsz tantárgyat kell abszolválniuk.”¹⁸

Az Oktatási Minisztérium kereteiből az iskolafenntartóknak egy évre járó pénzeszközök szerkezete a normatív támogatás alapján megítélt pénzeszközökből indul ki. Az iskolának egy naptári évre adott normatív támogatás a diákok számából és az iskola egy diákjára jutó éves normatív pénzeszközökből áll össze. A normatív pénzügyi támogatás nem az iskola osztályainak számával függ össze, hanem az iskola diákjainak a számával.

Olyan diák esetében, aki nem szlovák tannyelvű iskolát látogat a bérnormatíva 8%-kal növekszik, vagyis a normatíva ilyen diákra az 1,08-szorosa a szlovák tannyelvű iskolát látogató diák normatívájának. 2006-ban a nemzeti kisebbségi tannyelvű iskolák 1 463 460 000 koronát kaptak, ami Szlovákiában az iskolaügyre szánt pénzeszközök 5,37%-át alkotta. 2007-ben ezekre az iskolákra 1 730 642 000 Sk-t különítettek el, ami a szlovák iskolaügyre szánt költségvetés 6,35%-át tette ki. Az említett költségvetésben a nemzeti kisebbségi tannyelvű iskolákról szóló részbe nin-

csenek besorolva a nemzeti kisebbség nyelvét oktató iskolák (ukrán, ruszin, német, roma). A szlovák kormány 2004/2. számú rendeletének értelmében rájuk nem érvényes az emelt normatíva.

Míg Ján Mikolaj oktatási miniszter a nemzetiségi iskolaügy normatívájának megszüntetését akarta keresztülvinni, a kormány alelnöke, Dušan Čaplovič ennek megmaradása mellett harcolt. Hangsúlyozta, hogy a kisebbségi oktatás és kultúra előnyben részesítésével a kormány által jóváhagyott antidiszkriminációs törvénymódosítás is számol.¹⁹ Az elfogadott koncepcióban végül olyan kompromisszum született, hogy a normatív támogatás minden nemzetiségileg vegyes területen működő iskola számára érvényes legyen.

A nemzetiségi iskolaügy terén jelentős szerepet kellene, hogy játsszon a Nemzetiségi Iskolaügyi Tanács.²⁰ A tanács a miniszter tanácsadó szerve. Bár a tanácsban legalább hárman képviselték a magyar nemzetiséget, Szigeti László képviselő 2007. február 1-jén figyelmeztette az oktatási minisztert, hogy a magyar tannyelvű alapiskoláknak nincs képviselője a tanácsban, viszont a Matica slovenskának két igazgató személyében is van képviselője. Ján Mikolaj miniszter válaszában hangsúlyozta, hogy a tanácsban két magyar nemzetiségű képviselő van, három roma, két német és ukrán, és hogy a tanácsot nem a kisebbségek létszáma szerint állították össze. A szlovák nemzetiségű képviselők részvételét természetesnek tekinti a kormány programnyilatkozatával összefüggésben.²¹

A 2006. évre jóváhagyott kiadói terv alapján Szlovákiában a tankönyvek kiadására összesen 294 843 819 koronát hagytak jóvá. Ebből a nemzeti kisebbségi tannyelvű iskoláknak szóló tankönyvekre és a nemzeti kisebbség nyelvét oktató iskolák tankönyveire együtt 46 215 257 koronát szántak, ami a teljes pénzösszeg 15,7%-a. A magyar tannyelvű iskolák 45 588 257 korona értékben kaptak tankönyvet.

A következő probléma az iskolaügy területén, amely a nyilvánosság érdeklődését is felkeltette, a földrajzi nevek használata volt a tankönyvekben. A szlovák nyelv pozíciójának megerősítésére irányuló tendenciát és a nemzeti kisebbségek jogainak fokozatos szűkítését az év folyamán az MKP²² többször bírálta, a többi politikai párt viszont nem tartotta mindezt fontosnak.

Januárban Ján Mikolaj iskolaügyi miniszter levelet írt az egyik tankönyvkiadónak, és felszólította, hogy a nemzeti kisebbségeknek szóló tankönyvekben a földrajzi neveket csak szlovákul tüntessék fel. A levelet az MKP képviselője, Berényi József a sajtó rendelkezésére bocsátotta, az *Európai charta* és a nemzeti kisebbségek védelmét szolgáló keretegyezmény megszegésének minősítve azt. A kormánytanács 2007. novemberi ülésén elfogadta, hogy megmaradnak a tankönyvekben a községek kétnyelvű megnevezései, de a kormány által elfogadott koncepció erről a problémáról nem tesz említést. Robert Fico kormányfő is kijelentette: meggyőződése, hogy ez a probléma nem kell, hogy elégedetlenséget okozzon, mivel már megoldották a kérdést. Szerinte a szlovák kabinet mindent megtesz azért, hogy az országok közti feszültség ne szivároгjon be az állampolgárok közé. „...nagyon jól megoldottuk a kétnyelvű megnevezések tankönyvekben való használatának kérdését. Semmi okunk nincs arra, hogy ezen a téren problémát gerjesszünk.”²³

A kérdés előkerült az Európai Szocialisták Pártjának képviselőjével, Hannes Swobodaival folytatott tárgyaláson is, aki küldöttségével együtt feltérképezte a szlovákiai kisebbségek jogait. Hannes Swoboda kijelentette, hogy esetleges ajánlásait a

szocialisták csak a látogatás befejezte és Brüsszelbe való visszatérésük után fogják megfogalmazni. Már nem csak a földrajzi megnevezések tankönyvi használatáról volt szó. Duka-Zólyomi Árpád az Európai Parlamentben a Kulturális Minisztériumot is bírálta az *Új Szó* napilappal szembeni eljárásáért, a lap ugyanis Bratislava helyett a magyar megnevezést, Pozsonyt használta. Azzal érvelt, hogy a szlovákiai németek *Karpatten Blatte* című újságjának júniusi kiadásaiban a cikkekben tizenegyszer fordult elő a Pressburg megnevezés, és ezt senki sem hánytorgatta fel nekik.²⁴

A magyar kisebbségi kultúra Szlovákiában

A Kulturális Minisztérium kisebbségekkel foglalkozó szervezeti egysége a kisebbségi és regionális kultúrák szekciója. Ez a következő egységekből épül fel: titkárság, a nemzeti kisebbségek és a lakosság hátrányos helyzetű csoportjainak szakosztálya, a hagyományos kultúra és kulturális-népművelő tevékenység szakosztálya.

A nemzeti kisebbségek kultúrájának területén Szlovákiában több intézmény és szervezet működik: nemzetiségi színházak, a nemzeti kisebbségek múzeumai, művészeti csoportok, a kisebbségi kultúrát fejlesztő civil egyesületek, a kisebbség tagjainak szánt kisebbségi nyelveken megjelenő média, kiadók stb.

Szlovákiában négy nemzetiségi színház működik, ebből kettő magyar: A. Duchnovič Színház – ruszin nemzetiségi színház Eperjesen, Thália Színház – magyar nemzetiségi színház Kassán, Jókai Színház – magyar nemzetiségi színház Komáromban, Romathan – roma nemzetiségi színház Kassán.

A *Szlovák Nemzeti Múzeum 2007-es fő szakmai tevékenységei* című anyagban a következő olvasható: „A Szlovák Nemzeti Múzeum múzeumai közül a bemutatókat tekintve különleges helyzetben lesznek a kisebbségi kultúrák múzeumai. Mivel specifikus küldetésük és feladataik vannak, az ő projektjeiknek szélesebb tér jut majd, mint a klasszikus múzeumoknak.”²⁵

A Szlovák Nemzeti Múzeumhoz nyolc kisebbségi múzeum tartozik, köztük a szlovákiai magyar kultúra múzeuma. 2007-ben a múzeum életében problematikus esemény történt. A Nyitra Megyei Önkormányzat képviselői az MKP képviselőjének tiltakozása ellenére is leváltották a komáromi Magyar Kultúra és Duna Mente Múzeuma igazgatóját, Fehér Csabát. Ők ezt politikailag motivált lépésnek tartották, mivel Fehér Csaba szervezte a Beneš-dekrétumokról és a magyarok Csehországba való deportálásáról szóló kiállítást, amely már 2005-ben némely szlovák politikus nemtetszését váltotta ki, akárcsak később, amikor a kiállítást bemutatták Brüsszelben is. Ezt a lépést a múzeum Duna Menti Múzeummá történő átnevezése követte.²⁶

Problémák keletkeztek az Ifjú Szívek Magyar Táncegyüttes vezetőségében is. Ez az egyetlen olyan nemzetiségi együttes, amely állami támogatású szervezetként működik. A versenytárgyalás után az együttes vezetőjének Papp Sándort nevezték ki, aki megszerezte a szavazatok többségét. Ő leváltotta Farkas Józsefet, az együttes menedzserét és Héglí Dusán művészeti vezetőjét. Az együttes nem tartott próbákat, és 2007 júliusában a miniszter hivatalos levélben felszólította az igazgatót, hogy aktivizálja az együttest.²⁷ A nagyidai Ilosvai Folklórcsoport aláírásgyűjtést szervezett, amelyet 6200-an támogattak, a Lúcnica és a SLUK tagjait is beleértve. Az új igazgató igyekezett megújítani az Ifjú Szíveket, az énekkart, a zenekart és a tánckart is,

amelyben hat pár táncolt. A válság kialakulásában az a tény is közrejátszott, hogy a csoport saját épülettel rendelkezik Pozsony belvárosában, amelyet irodahelyiségként vállalatoknak és egy étteremnek ad bérbe.²⁸

Nagy figyelmet keltett a nemzeti kisebbségeknek szóló adásokat biztosító Pátria Rádió finanszírozásának veszélyeztetettsége. A Szlovák Rádió vezetősége pénzhiány miatt a középhullámú adást rövidhullámúra akarta változtatni. A Szlovák Rádió vezetősége megszorító intézkedésekhez folyamodott, ennek kapcsán csoportos elbocsátás folyik, csökkentik a szimfonikus zenekar tagjainak számát, és a Pátria Rádióknak 2008 januárjától interneten és műholdcsatornán keresztül kellene sugározni.²⁹

A kormánytanács 2007. november 6-i ülésén az egyes kisebbségek képviselői követelték az adásidő bővítését vagy megváltoztatását. A Kulturális Minisztérium kisebbségi és regionális kultúrák szekciójának vezérigazgatója, Jana Kresáková hangsúlyozta, hogy az Szlovák Televízió 2006-ban 51,01 órával növelte a közvetítési órák számát a nemzeti kisebbségek számára, ami 2005-tel összehasonlítva napi 2, évi 700 óra többletet jelent. Kiemelte, hogy a szlovák kormány a Pénzügyminisztériumon keresztül a nemzetiségi közvetítésekre 45,4 millió koronával növelte a Szlovák Rádió költségvetését, a külföldi közvetítéseket pedig 55,4 millió koronával. Miroslava Zemková, a Szlovák Rádió igazgatója elmondta, hogy a Pátria Rádió szignálja (középhullámon) 100%-osan lefedi egész Szlovákia területét. Kiemelte, hogy „a Szlovák Rádióról szóló 2003/619. számú törvény értelmében a középhullámon való közvetítést az állam köteles finanszírozni, és nem helyettesíthető a sugárzási díjakkal”.

Azt követően, hogy a kormány jóváhagyta a 45,4 milliós dotációt a rádióknak, a vezetőség kijelentette, hogy a középhullámon való sugárzás megszüntetése már nem aktuális. A kormány nemzetiségi politikájával kapcsolatban Dušan Čaplovič megjegyezte, hogy fenntartja a status quót, melynek aktuális példája a Pátria Rádió nemzetiségi adásának megmentése, még ha a problémát nem is a kormány okozta, hanem maga a Szlovák Rádió.³⁰ A rádió igazgatónöje hangsúlyozta, hogy a 2007. évi költségvetésük 870 millió korona volt, és a következő évre 813 millió korona költségvetéssel számolnak, s ez a rádióknak egzisztenciális problémákat okozhat.

A kormánytanács határozatokat fogadott el a Szlovák Televízió és a Szlovák Rádió nemzetiségi adásával kapcsolatban: a televízió és a rádió sugárzási díjáról szóló törvény kapcsán – melyben a külföldi adást az állam garantálja – megállapította, hogy ugyanígy kellene garantálni a nemzetiségi adásokat is, fenn kellene tartani a rádió költségvetésének ez évi növelésével a külföldi és a nemzetiségi adást, a nemzetiségi adás esetében mérlegelni az adásidő lehetőségeit, mérlegelni a nemzetiségi szerkesztőségek bővítését, a televízió és a rádió többségi lakosságnak szánt adásait úgy irányítani, hogy a nemzeti kisebbségek életéről is szóljanak, megtartani középhullámon a rádió nemzetiségi adását, megerősíteni a rádió kassai adását a Kassai és az Eperjesi kerületben.³¹

A kisebbségek kulturális tevékenységét anyagilag a Kulturális Minisztérium támogatja. A Nemzeti kisebbségek kultúrája program 2007-ben is a minisztérium pályázati rendszerének egyik programja. Ez négy alprogramból áll: élő kultúra, periodikus sajtó, nem periodikus sajtó és kulturális politika (ezen belül dokumentumfilmgyártás és a többségi nemzet felé irányuló prezentációs tevékenységek). A tanácsadó bizottságok továbbra is az egyes nemzeti kisebbségek tagjaiból állnak. Az előző évekhez képest egyetlen változás történt, mégpedig az, hogy a magyar kultúra tá-

mogatására az eddigi két bizottság helyett csak egy bizottság alakult. A nemzeti kisebbségek kultúrájának támogatására szánt teljes összeg 2006-hoz képest a felére csökkent, vagyis visszatért a 2006 előtti 80 milliós szintre. Az MKP képviselői emiatt élesen bírálták a kormányt. Dušan Čaplovič azzal indokolta a csökkentést, hogy a 80 millió koronát az MKP harcolta ki a választások előtti évben.

A nemzeti kisebbségek kultúrájának támogatása 2007-ben a Kulturális Minisztérium 6. számú programján keresztül valósult meg. 2007-ben a nemzeti kisebbségek kultúrájának támogatására és fejlesztésére 87 750 000 koronát osztottak szét: az élő kultúra 51 245 000, a periodikus sajtó 18 932 000, a nem periodikus sajtó 15 965 000, a kulturális politika pedig 1 607 000 korona támogatást kapott.

5. táblázat. A magyar kisebbségnek juttatott támogatás struktúrája 2007-ben

Alprogram	Beadványok száma	Összeg koronában	Teljes összeg
Élő kultúra	360	30 162 000	51 562 000
Periodikus sajtó	25	9 280 000	
Nem periodikus sajtó	114	12 120 000	

A nemzeti kisebbségek kultúrájának támogatását szolgáló 6. programon kívül a Kulturális Minisztérium 2007-ben az Ifjú Szívek hivatásos táncegyüttest is támogatta, melynek költségvetése 6 748 000 koronát tett ki.

A Kulturális Minisztérium hatáskörébe tartoznak a nemzeti kisebbségek múzeumi is, amelyek a Szlovák Nemzeti Múzeumhoz tartoznak, és 2007-ben 31 612 000 korona dotációt kaptak. A Magyar Kultúra Múzeuma az állami költségvetésből 6 828 000 koronát kapott, saját forrásokból 108 000 koronát szerzett.

A szlovák–magyar viszony más társadalmi problémák tükrében

Tágabb összefüggésben merült fel a nyelvhasználati kérdéskör. Csáky Pál szerint a Kulturális Minisztérium az utóbbi időben korlátozza, nem pedig bővíti a nemzeti kisebbségek nyelvhasználati jogait.³²

A szlovák kormány 2007. május 23-án foglalkozott a *Regionális és kisebbségi nyelvek európai chartájának* érvényesítésével foglalkozó szakértői bizottság szlovákiai jelentésével.³³ Egyben reagált a Miniszterek Bizottságának RecChL(2007)1 ajánlására a charta szlovákiai alkalmazásával kapcsolatban, amelyet a Miniszterek Bizottsága 2007. február 21-én fogadott el a Miniszterek Delegátusai Bizottságának 988. ülésén. A charta 16. cikkelyének 3. bekezdése alapján Szlovákia véleményezte a charta szlovákiai érvényesítéséről szóló jelentést.

A szakértői bizottság javasolta a kisebbségi nyelveken beszélő lakosság adott településen levő 20 százalékos arányának átértékelését, amely a hivatali kisebbségi nyelvhasználat határaként van megszabva. A kormány szerint annak meghatározása, hogy az állam – mint a charta szerződő fele – mit tekint elegendő számnak ahhoz, hogy a kisebbségi hivatali nyelvhasználat kötelezettségét teljesítse, kizárólag az állam jogkörébe tartozik. Szlovákia a charta elfogadásakor deklarálta, hogy olyan határt szab meg, amelyet megfelelőnek talál a charta 10. cikkelyéből származó kötelezettségek teljesítéséhez. Ez a határ az adott település lakosságának 20%-

os nemzeti kisebbséghez való tartozása. Szlovákia emellett figyelembe vette a nemzeti kisebbségekhez tartozó egyének érdekeit a kisebbségi nyelv hivatali használatában, az egyes kisebbségi nyelvek helyzetét és kihalásuk megvédésének valós szükségletét, de az állam részéről támasztott feladatokat, jogosult érdekeket, szükségleteket, a gazdaságosságot és egyéb kritériumokat is.

A feltüntetett részarány abból indul ki, hogy Szlovákiában sok a nemzeti kisebbség, a lakosságon belül magas a részarányuk, valamint a településszerkezetre jellemző, hogy sok az alacsony lélekszámú település. Szlovákia kérelmezte az erre a kérdésre vonatkozó javaslat elengedését vagy átfogalmazását.

További problémát jelent azon települések listájának aktualizálása, amelyekben használatosak a kisebbségi nyelvek. Ez a feladat már 2001 óta aktuális. Jelenleg ugyanis az 1999-es népszámlálás adatai érvényesek. A kormányban már 2003-ban felbukkant egy anyag, amely szorgalmazta a községek listájának átértékelését, de a kormány nem tárgyalta meg, mivel az MKP azt szorgalmazta, hogy a nemzeti kisebbségek nyelvhasználatának határát 10 százalékra csökkentse. Ezzel a koalíciós partnerek nem értettek egyet. A települések jegyzékén jelenleg a Kulturális Minisztérium dolgozik, de az elmúlt év végéig nem terjesztették a kormány elé. A lista szerint a kétnyelvű megnevezéseknek tizennégy olyan községben kellene megszűniük, ahol magyarok élnek, és háromban kellene megjelenniük. A jegyzék aktualizálása leginkább a ruszin nemzeti kisebbségnek javára válna, 33 ilyen település jelenne meg és 10 település törődne a listáról. A kormány alelnöke, Dušan Čaplovič ebben a kérdésben is a status quo híve³⁴, és a kormány álláspontjának az európai intézmények általi akceptálása segíthet a további teendők meghatározásában.

Az Európai Tanács szakértői bizottsága megállapította, hogy az igazságügy terén problémát jelent a regionális és kisebbségi nyelveket érintő jogi normák hiánya. Nincs garantálva a regionális és a kisebbségi nyelven beszélő állampolgárok saját nyelvének használati joga, még akkor sem, ha értenek szlovákul. A bizottság megállapította, hogy a kedvező helyi feltételek miatt a gyakorlatban talán bizonyos fokig használatosak a regionális és a kisebbségi nyelvek, de akkor is szükséges a legisztatív keret javítása és kiegészítése a bírósági nyelvhasználat területén.

A kormány ezzel kapcsolatban a charta 9. cikkelyére hivatkozva megállapította, hogy a szerződő felek olyan bírósági körzetek létrehozásában kötelezik el magukat, amelyekben az ott élő regionális és kisebbségi nyelveket használó lakosság száma rendeletek meghozását indokolja az egyes nyelvek helyzete szerint azzal a feltétellel, hogy a bíró szerint ez nem akadályozza a bíróság munkáját. Az ehhez a ponthoz fűzött magyarázó jelentésből kiderül, hogy bár a charta célja a szokásos szükségleteknél továbbnyúló kisebbségi nyelvhasználat, ha az adott személy bírja az államnyelvet, másrészt pedig nem csupán az emberi jogok aspektusáról van szó, tehát arról, hogy kiválaszthassa, a bíróságon a saját kisebbségi nyelvét fogja-e használni vagy az államnyelvet, és egyidejűleg az állam kötelessége biztosítani ezt a jogot. A charta emellett lehetőséget ad az államoknak ezen jogok érvényesítésének mérlegelésére, ill. hogy az érvényesítést egy bizonyos földrajzi térségre korlátozzák. A kormány ezzel kapcsolatos határozatában kijelentette, hogy Szlovákia törvényhozási megközelítése megfelel az ország chartából származó kötelezettségeinek.³⁵

A nőknek szóló ajánlásban, mely szerint joguk van felvenni és használni a regionális és kisebbségi nyelvű vezetéknevet, a szlovák kormány hozzáfűzte, hogy ezen

jog érvényesítését az ország jogrendje lehetővé teszi. Ha a gyermek más országnak is állampolgára, felvehet olyan vezetéknevet vagy vezetékneveket, amelyek megfelelnek azon ország jogrendjének vagy hagyományainak. Ilyen esetekben lehetséges a vezetéknev megváltoztatása is. Ha valaki csak szlovák állampolgár, a megfelelő szerv dönt a vezetéknev engedélyezéséről.

Nem kell kérvényezni a vezetéknev változtatását, ha nem szlovák nemzetiségű nő szlovák végződés (-ová) nélküli vezetéknev-változtatásáról van szó. Ilyen változtatást az anyakönyvi hivatalok végeznek az adott személy vagy annak jogi képviselőjétől származó írásos kijelentés alapján. A nem szlovák nemzetiségű nők szlovák végződés nélküli vezetéknevét akkor jegyzik be, ha: a) ezt nőnemű gyermek születésekor a szülők kérvényezik az anyakönyvbe való beírásakor vagy az örökbefogadók kérvényezik, amennyiben örökbefogadásról van szó; b) ha ezt a nő házasságkötéskor kérvényezi; c) ha ezt a nő kérvényezi a vezetéknev-változtatással kapcsolatban, amit törvény szabályoz.³⁶ Szlovákia kormánya kérvényezte, hogy ezt az ajánlást is töröljék a Szakértők Bizottságának ajánlásai közül.

A kérdés problematikus felfogásának példaértékű megnyilvánulása volt, amikor Viera Tomanová miniszter a szlovák parlamentben konfliktusba került az MKP képviselőjével, Sárközy Klárával, mivel szlovák végződéssel használta a nevét, amit Sárközy kikért magának.³⁷ Robert Kaliňák belügyminiszter lehetővé akarta tenni, hogy a nők nemzetiségtől függetlenül eldönthessék, akarják-e használni nevükben a szlovák végződést vagy nem. A nyelvészek, az SNS és a kulturális miniszter, Marek Maďarič azonban nem értettek ezzel egyet, mivel a végződést a *A szlovák helyesírás szabályai* határozzák meg, ezeket pedig az államnyelvről szóló törvény keretén belül be kell tartani. A szlovák nyelv ugyanis flektáló, és a végződés nélküli női vezetéknevek csak alanyesetben akceptálhatók.

Az MKP jelezte, hogy a nyelvhasználattal kapcsolatban 2007. június végéig két módosító javaslatot nyújt be a parlamentbe. Az első módosításnak az Európai Unió hivatalos nyelveinek Szlovákiában való alkalmazásáról kellett volna szólnia. A nyelvtörvény másik módosításának célja a kisebbségi nyelvek használata az egészségügyben a vegyesen lakott területeken.³⁸ 2007 végéig azonban az MKP semmilyen módosító javaslatot nem nyújtott be.

Szlovák–magyar államközi kapcsolatok

A szlovák–magyar kapcsolatok 2007-ben az új kormány létrejötte után is éles viták tárgyát képezték. Ezen semmit sem változtatott az a tény, hogy mindkét ország kormánya élén szociáldemokraták állnak. Új elem a szlovák–magyar kapcsolatokban, hogy míg a korábbi években a szlovák (ellenzéki, koalíciós és kisebbségi) politika a határon túlról, vagyis Magyarországról jövő felvetésekre válaszolt, és ezzel a magyar belpolitika kisebbségi chartával kapcsolatos problémáira reagált, az új viták gerjesztője az MKP. Úgy tűnt, hogy a két ország kormányfőjének találkozója pozitív folyamatokat indít el a szlovák–magyar kapcsolatokban. 2007. június 18-án a visegrádi négyek és Portugália kormányfőinek pozsonyi találkozója után létrejött Robert Fico és Gyurcsány Ferenc találkozója, amelyen megtárgyalták a *Common Past, Common Future – in the mirror of common projects* dokumentum 14 pontját. Ezeket a pontokat a két ország külügyi-

nisztériumának és a megfelelő tárcáknak kellett volna kidolgozniuk és fokozatosan megvalósítaniuk.

Robert Fico a találkozót értékelve hangsúlyozta, hogy magyar kollégájával megvitták a dokumentum mind a 14 pontját, és kiemelte, hogy történelmi témákkal nem foglalkoztak. Megállapította, hogy Magyarország az ötödik legnagyobb befektető Szlovákiában, ahol jelenleg több mint 6000 magyarországi vállalkozónak van székhelye. Több mint 25 ezer szlovák állampolgár dolgozik Magyarországon.³⁹ Elmondta, hogy Szlovákia továbbra is az 1995-ös szlovák–magyar alapszerződést tartja a bilaterális kapcsolatok alapjának.

A szlovák kormányfő azt is kijelentette, hogy tárgyaltak a komáromi Selye Egyetem finanszírozásának lehetőségeiről, a chartáról és a magyarországi szlovák kisebbség követelményeiről, konkrétan a szlovák alapiskolák és a *Ludové noviny* című hetilap pénzügyi támogatásáról. A kisebbségi magyar rádióadás középhullámon való sugárzásának megszüntetésével kapcsolatban a kormányfő rámutatott, hogy a rádió jelenlegi igazgatóját az előző szlovák kormány nevezte ki. Mindkét miniszterelnök elmondta, hogy a jövőben kellő figyelmet fognak szentelni az említett problémák megoldásának, amit a kölcsönös jóakarattal jeleként értelmeznek.

Gyurcsány Ferenc magyar miniszterelnök nagyra értékelte a találkozó létrejöttét, mivel a kormányfői találkozók többéves hiányát kínosnak tartotta. Kijelentette, hogy a közös viszonyban nincsenek ellentétes kérdések, de meg kell érteni a nemzeti kisebbségek helyzetét. „Az ember érzékeny, sebezhetőnek érzi magát, emotívan reagál néha bármire. Néha egyetlen mondat több hónapos erőfeszítést és munkát tesz tönkre, mert a politikában minden kimondott szó számít.” Elmondta, hogy néha nem kis erőfeszítésbe kerül tartózkodni a kijelentésektől, de a nyilvános állásfoglalásokban mérsékelt és korrekt lesz. Gyurcsány Ferenc egyetértett abban, hogy a kisebbségi kérdés mellett több olyan terület van, ahol szükséges a két ország együttműködésének fejlesztése. A kölcsönös viszony kockázatait ecsetelő szavai rövid időn belül beigazolódtak, amikor az MKP követelésével – azzal, hogy kárpótolják a magyar nemzetiségű lakosságot a második világháború utáni eseményekért, és a szlovák parlament hozzon határozatot a háború utáni törvényhozás érinthetlenségéről – újabb problémák merültek fel. A szlovák–magyar viszonyt tovább bonyolították Sólyom László magyar államfő „magánlátogatásai” Deákiban és Komáromban, valamint Szili Katalinnak, a magyar Országgyűlés elnökének 2007. október 6-i Pozsonypüspökiben tett nem hivatalos látogatása, ahova az ottani Csemadok-szervezet meghívására érkezett, és leplezett le egy emlékoszlopot, amelyet a kitelepítés 60. évfordulója alkalmából a környékről kitelepített családok emlékére állítottak. Ezt megelőzőleg lemondta hivatalos találkozóját Pavol Paškával, a szlovák parlament elnökével az eperjesi Nemzetközi ökumenikus szakrális énekek koncertjén.⁴⁰ Szili Katalin az ünnepség alatt – Sólyom László komáromi problematikus kijelentései után – azonban nem lépett fel nyilvánosan, az újságírók kérdéseire sem válaszolt, amivel hozzájárult a feszült légkör enyhítéséhez.⁴¹

2007 folyamán Ivan Gašparovič államfő a környező államokból fogadta Lengyelország, Csehország és Ukrajna államfőjét, viszont Magyarország egyetlen hivatalos képviselőjét sem fogadta, és nem is találkozott velük hivatalosan. Átvette Heizer Antal nagykövet megbízólevelét. Két hivatalos utat tett Csehországba és Magyarországra. Különösen érzékenyen fogadták 2007. szeptember 20–21-i keszthelyi útját

a visegrádi államfők találkozájára és 2007. június 2-án Mlynykben, a falu megalapításának 260. évfordulója alkalmából tett látogatását.

Nagyobb figyelmet keltett azonban Sólyom László magyar államfő két szlovákiai látogatása. 2007 augusztusában, Szent István napján, a magyar államünnepen megkoszorúzta Szent István szobrát Deákiban, ahova az MKP meghívására látogatott el.⁴² Októberben Komáromban pedig megkoszorúzta Jókai szobrát, találkozott a Selye Egyetem tanáraival és hallgatóival, és meglátogatta a komáromi múzeumot. Látogatása befejezéseként az Európa udvarban leleplezte II. Endre magyar uralkodó szobrát.⁴³ Egyik esetben sem találkozott a szlovák államfővel, Ivan Gašparovičcsal.⁴⁴ Az államfői irodát csupán annak vezetője, Milan Čič képviselte, aki elmondta, hogy a magyar államfő látogatásáról az utolsó pillanatban szereztek tudomást, és azonnal kapcsolatba léptek a komáromi önkormányzattal és a magyar külképviselettel.⁴⁵

Vitathatók a magyar államfő kijelentései, amelyekben bírálta a szlovák parlament a háború utáni törvényhozás érinthetlenségéről szóló határozatait, és azt, hogy Szlovákia területén idegen állam ünnepének megünneplésére került sor. A szlovák fél szerint a magyar államfő ezzel túllépte a magánlátogatás kereteit. Az Elnöki Hivatal nyilatkozata szerint „a magyar államfő ilyen egyoldalú látogatásai, amelyek erőteljes beavatkozások az önálló Szlovákia belügyeibe, nem járulnak hozzá Szlovákia és Magyarország kétoldalú kapcsolatainak javításához”.⁴⁶ A szlovák Külügyminisztérium bejelentette, hogy nem foglal állást a magyar államfő magánlátogatásával kapcsolatban.

A Matica slovenská képviselői, Marek Madarič kulturális miniszter és főképp Robert Fico kormányfő kritizálták Sólyom László beszédét.⁴⁷ Robert Fico az újságírók előtt kijelentette, hogy „Szlovákia kormánya egy szuverén állam kormánya, és egyszerűen nem engedélyezheti, hogy más országok legmagasabb szintű képviselői, főleg magyarországiak, járják ide, és Szlovákia déli részén úgy viselkedjenek, mintha Magyarország északi részén lennének”, hozzátéve, hogy a magyar államfő nem elnöke a dél-szlovákiai szlovák állampolgároknak. Ján Kubiš külügyminiszter ezzel kapcsolatban a következőket mondta: „egy államfő, kormányfő vagy a parlament elnöke sohasem magánszemély. Amint átlépi a határt, a diplomácia bevett gyakorlata szerint azonnal a másik állam védelmében részesül. Már csak ebből a szempontból nézve sem léphet fel magánszemélyként, még akkor sem, ha magánlátogatásra menne. Ez a nemzetközi kapcsolatok ábécéjéhez tartozik.”⁴⁸

A magyar államfő szlovákiai látogatásával kapcsolatban felmerült az államfők hivatalos kapcsolatának kérdése. Az utolsó hivatalos államfői látogatásra 2003-ban került sor, amikor Rudolf Schuster utazott Mádl Ferenchez. Az elnöki iroda szerint ennek az az oka, hogy Ivan Gašparovič nem kapott hivatalos meghívást. „Az elnök nem kapott semmiféle meghívást” – mondta a szlovák államfő szóvivője, Marek Trubač. A magyar fél azonban cáfolta ezt, állítólag Sólyom László még 2005-ös hivatalos szlovákiai útja során meghívta Ivan Gašparovičot. „A meghívás mindig aktuális” – mondta Kumin Ferenc, a Köztársasági Elnöki Hivatal főosztályvezetője.⁴⁹ Magyarország szlovákiai nagykövete, Heizer Antal szerint továbbra is érvényes a szlovák államfő, Ivan Gašparovič hivatalos magyarországi látogatásra szóló meghívása, amelyet a magyar elnök, Sólyom László tolmácsolt 2005-ben tett pozsonyi hivatalos látogatásakor.⁵⁰ A Szlovák Rádióknak 2007. november 3-án adott interjújában viszont a szlovák államfő újra megerősítette, hogy magyar részről nem kapott olyan hivatalos meghívást, amely megfelel a protokoll szabályainak.⁵¹ Azt is elmondta, hogy ilyen meghívásra vár.

Ján Kubiš külügyminiszter szerint a szlovák–magyar kapcsolatok romlásáért az MKP vezetői a felelősek, mivel előhozták a Beneš-dekrétumok kérdését, amit „a bocsánatkérés tetszetős csomagolásába” burkoltak, valamint felébredt a „nacionalizmus ösztöne”, amely magyar oldalon a politikai erők mobilizálódásához és egyesüléséhez vezetett. Erre reagálva kezdtek el nemzeti és néha nacionalista alapon egyesülni a szlovák politikusok is.⁵²

A megromlott kapcsolatok javítására tett kísérletként kell értelmezni Szlovákia és Magyarország miniszterelnökének újabb hivatalos találkozására irányuló kísérletet. Októberben a két kormányfő Lisszabonban találkozott az európai vezetők csúcstalálkozásán, és megegyeztek, hogy a kormány alelnökei előkészítik Gyurcsány Ferenc szlovákiai látogatását, valamint abban is megállapodtak, hogy olyan mechanizmusokat dolgoznak ki, amelyekkel megelőzhetőek a félreértések.⁵³ Ám a két ország képviselőinek kapcsolatai ezután sem voltak problémamentesek. Göncz Kinga a magyar Országgyűlés Külügyi Bizottságának ülésén, de a Ján Kubiš szlovák külügyminiszterrel folytatott megbeszélésén is elmondta, hogy Gyurcsány Ferenc és Robert Fico találkozója kérdéses, mivel Magyarország számára elfogadhatatlan, hogy a szlovák kormány kétféle jelzést bocsát ki. Az MKP-t nemcsak ellenzéki pártként kellene érzékelnie, hanem a magyar kisebbség képviselőjeként is. Ráadásul Magyarország szerint Szlovákiában a kisebbségi jogok érvényesítése terén visszalépések történtek. A magyar kisebbséggel szemben folytatott szlovák politikát a november közepén lezajlott, az Ipoly folyón építendő két hídról szóló egyezmény aláírásakor tett párkányi találkozón is bírálta.⁵⁴

A szlovák és a magyar kormányfő 2007. december 9-én Ostraván találkozott egymással a visegrádi országok és Szlovénia kormányfőinek találkozásán, ahol nem hivatalosan megvitatták a kétoldalú kapcsolatokat.⁵⁵ A következő találkozóra 2007. november 22-én került sor, amikor Gyurcsány Ferenc, Robert Fico és G. Platter a Hegyeshalom–Nickelsdorf határátkelőhelynél felavatta azt az emlékművet, melyet az új tagállamokkal bővült schengeni övezet tiszteletére készítettek. December 20-a történelmi dátum, hiszen az osztrák, a lengyel, a cseh és a magyar államhatárok átjárhatóbbá váltak, és az ukrán államhatár szigorúbban ellenőrzötté vált. A magyar kisebbség számára a határok megnyitása újabb lépést jelent az anyaország felé. A jelenlegi hivatalos szlovák képviselő – a szlovák miniszterelnök és az államfő, de más miniszterek is – a szlovákok képviselőjeként igyekeznek fellépni. Szlovákia más nemzetiségű állampolgára úgy érezheti, hogy nincs teljes mértékben akceptálva. Ilyen törekvés fellelhető a szlovák politikusok nyilatkozataikban is. Példaként említhetjük Miroslav Jureňa leköszönő miniszter istállóban tett emotív nyilatkozatát, illetve a kormányfőnek a Matica slovenskával kapcsolatos turócszentmártoni nyilatkozatát. A magyar miniszterelnök és államfő 15 millió magyar képviselője szeretne lenni, függetlenül attól, hogy ezek a magyarok a határ melyik oldalán élnek, és ez aggasztja a szlovák politikusokat.

A schengeni határral kapcsolatban előfordultak olyan igyekezetek, amelyek túlértékelik annak hatósugarát. A Robert Ficóval való találkozó előestéjén Gyurcsány Ferenc azt mondta, hogy „fél év múlva megszűnik a határ Szlovákia és Magyarország között, egyre fontosabbak lesznek a helyi önkormányzatok. Nincs ok tartani valamitől, mert a tegnapi megoldások már nem léteznek”, és hangsúlyozta, hogy a jövőben a kis régiókra és az ott élő emberekre helyeződik majd a hangsúly.⁵⁶ A schengeni határra a ha-

táron túli magyarok már készültek. Az MKP 2007. szeptember 1-jén Párkányban megszervezte a világ magyar szervezeteinek találkozóját. A magyar szervezetek ugyancsak véleményezték a magyar Országgyűlésnek az ún. nemzeti prioritásokról és a külföldi magyar közösségeknek nyújtott támogatási rendszerekről szóló ülését. Szlovákiának és Magyarországnak a schengeni övezethez történő csatlakozásával Szlovákia gyakorlatilag elveszti déli területét, ahol a magyar kisebbség él – tudatta az MTI a *Respekt* című cseh liberális hetilap legújabb számára hivatkozva. A hírt csaknem az összes magyar média átvette. A *Magyar Nemzet* internetes kiadása szerint Schengen után visszatér a Felvidék.⁵⁷ A határ átjárhatóságát nemegyszer célirányosan a határsértés váltotta fel. A szlovákok számára a határok megnyitásának különböző jellege volt. Más a csehekkel való viszonyban, más a lengyelekkel és más a Magyarországgal kapcsolatos viszonyban. A magyarok viszonyában ez egy ismeretlenbe vezető lépés volt.

Már a schengeni ünnepek lefolyása is érzékeltette, hogy a hivatalos szlovák képviselő a szlovák–magyar határtértséget inkább a regionális képviselőknek és az MKP-nak engedte át. A szlovák–magyar viszony alakulásában fontos szerepet játszottak a Malina Hedvig-ügy és a Magyar Gárda megalakítása körüli viták is.

A kisebbségi ügyekben illetékes szlovák–magyar vegyes bizottság

A vegyes bizottságot az 1998. november 24-én a szlovák és a magyar külügyminisztérium között létrejött egyezmény értelmében alapították, mint egyet a tizenegy (most már tizenkét) azon tanácsadó testület közül, amelyek elősegítik az 1995-ös szlovák–magyar alapszerződés teljesítését. Az alapszerződés 15. cikkelyének 6. bekezdése szerint a vegyes bizottságnak jogában áll javaslatokat tenni a szlovák és a magyar kormány részére. Már év elején változások következtek be a vegyes bizottság szlovák részében. A bizottság elnöke M. Mojžita maradt a szlovák Külügyminisztérium képviselőjében, aki már 2002-től tölti be ezt a tisztséget. 2007. január 17-i ülésén a kormány visszahívta a bizottságok elnökeit: Berényi Józsefet, Martin Fedort, Pavol Ruskót, T. Döményt, J. Kotulát, Kvarda Józsefet, Martin Padót, Szigeti Lászlót és M. Radašovskyt. A szakbizottságok élére O. Algayerovát, J. Baškát, P. Žigót, J. Jadušát, M. Mojšot, J. Langot, P. Sikát, J. Bučekot és B. Obrimčákovát nevezte ki.⁵⁸ 2007. szeptember 18-án sor került a vegyes bizottság 8. ülésére.⁵⁹ 2007-ben a vegyes bizottság szlovák részében változások történtek. A bizottság új tagja lett P. Mikula, a Kulturális Minisztérium nemzeti kisebbségek és hátrányos helyzetű csoportok szakosztályának igazgatója. A Külügyminisztérium 2. területi osztályának és emberjogi osztályának posztjain történt változásoknak megfelelően J. Burianová és Z. Topolská lett a vegyes bizottság új tagja. A vegyes bizottság szlovák részének új titkára M. Ležáková lett a Külügyminisztérium emberjogi osztályáról.

A vegyes bizottság magyar részében is történtek részleges változások. Ezek elsődleges oka, hogy összevonták a Határon Túli Magyarok Hivatalát és a Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Hivatalát a Kormányhivatallal. 2007-től a határon túli magyarok, valamint a nemzeti és etnikai kisebbségek a kormány nemzeti politikáért felelős hivatala szakállamtitkárnak kompetenciájába tartoznak, aki a nemzeti politika részlegét és a nemzeti és etnikai kisebbségek részlegét irányítja.

Az ülést a vegyes bizottság együttes elnökei vezették, szlovák részről M. Mojžita nagykövet, magyar részről a Kormányhivatal államtitkára, Gémesi Ferenc.

A vegyes bizottság értékelte az előző ülések ajánlásainak teljesítését. Nemcsak az ún. elsődleges ajánlásokat értékelték, vagyis azokat, amelyeknek a közeljövőben megkülönböztetett figyelmet kell szentelni, hanem az azt megelőző ülések ajánlása is, amelyek teljesítését mindkét fél továbbra is feladatának tartja. Némelyik ajánlást átfogalmazták, ezzel igazodtak a teljesítés aktuális helyzetéhez vagy a teljesítés lehetőségeihez. Figyelembe vették a magyarországi szlovák kisebbség követelményeit is (például a *Ludové noviny* című hetilap folyamatos anyagi gondjait, az Országos Szlovák Kisebbségi Önkormányzat által működtetett közművelődési intézmények és az önkormányzat ösztöndíjrendszere anyagi biztosítását stb.). Tíz új ajánlást fogadtak el – ötöt mindkét fél, egyet a szlovák fél, négyet a magyar fél számára. Megegyeztek abban, hogy az 5. ülés Selye Egyetemre vonatkozó ajánlásaival már nem foglalkoznak, mivel ezek megoldása már a szlovák és a magyar kormányfő által 2007. június 28-án Pozsonyban elfogadott dokumentum részét képezi.

Szlovákia és Magyarország 2003. december 3-án elfogadott kormányközi egyezményének a nemzeti kisebbségek művelődése és kultúrája terén nyújtott kölcsönös segélynyújtásról szóló 6. cikkelyével összhangban a vegyes bizottság értékelte a teljesítéseket, és megállapította, hogy a kétoldalú támogatás mindkét ország részéről megfelel az egyezménynek. A vegyes bizottság ülése a jegyzőkönyv aláírásával zárult mindkét társelnök részéről. A vegyes bizottság szlovák és magyar részének tagjai, beleértve mindkét kisebbség képviselőit, elégedettségüket fejezték ki az ülés lefolyásával és eredményeivel.⁶⁰

A Magyar Koalíció Pártja

Az MKP legfontosabb párton belüli eseménye az új vezetőség megválasztása volt, amelyről a párt küldöttei szavaztak a 2007. március 31-i komáromi kongresszuson. Az MKP elnöke négy évre Csáky Pál lett, aki Bugár Bélát váltotta fel ebben a tisztségben (Bugár 1998 májusától, az MKP megalakulásától irányította a pártot).

Az új elnököt 169 szavazattal választották meg, és 12 szavazattal kapott többséget az ellenjelöltnél. A Csáky Pál által javasolt alelnökök 230-tól 250-ig terjedő szavazatot kaptak. Tizenöt perc alatt ezzel teljesen megváltozott a kongresszus légköre.⁶¹ Csáky legközelebbi munkatársai közé tartozik a volt külügyi államtitkár, Berényi József, Farkas Iván és Duray Miklós. A vezetőségbe visszatértek az egykori parlamenti képviselők: Farkas Pál, Ladányi Lajos és a Közbeszerzési Hivatal elnöke, Angyal Béla. A Nagy László és Harna István exminiszter már nincs a vezetőségben.⁶²

A párt vezetésében bekövetkezett változásoknak több oka van. Az egyik lehetséges ok, hogy a hosszú idő után, amíg Bugár Béla vezette a pártot, elérkezett a belső változás szükségessége, amely a tagság és az egyre fogyó szavazóbázis mobilizálásához vezetne. Némelyik párttag, főleg a Közép- és Kelet-Szlovákia déli részéről származók úgy ítélték meg, hogy az MKP kormányzása idején keveset tett a legszegényebb vidékekért. Azt is igazságtalannak tartották, hogy a pártpozíciók többségét nyugat-szlovákiai párttagok töltik be. Az elnöki poszton történt változásban épp az ilyen „elfelejtett magyarok” tizenkét képviselőjének volt nagy szerepe. A Töketerbeesi járási MKP-szervezet volt az egyik, amely Csáky, illetve Duray oldalára állt.⁶³ Épp Duray személye volt a párt vezetésének másik fontos változása. Míg Bugár Béla azt nyilatkozta, hogy csökkenteni akarja Duray befolyását, Csáky Pál az alelnöki posztot

ajánlotta fel neki. A harmadik fontos esemény a Csáky Pál által vezetett kampány módszere volt, amikor a közgyűlésen és a közgyűlés előtt kijelentette, hogy a Bugár-féle vezetés Világi Oszkár gazdasági lobbijának befolyása alatt áll.

A kongresszus után az MKP, amelynek 11 959 tagja van⁶⁴, hozzájárult a pártstruktúra megújításához és az új pártprogram előkészítéséhez, amelyben Duray Miklósnak is fontos szerepet szának.

A márciusi kongresszus után létrejött az új Országos Tanács, megalakultak a szakmai bizottságok, amelyek már elkezdték munkájukat, és az alapszabályoknak megfelelően kiépültek a párt további szervei. Megválasztották a kerületi tanácsok elnökeit. Csáky Pál a regionális titkárságokra és számítástechnikai eszközök vásárlására összpontosított.⁶⁵

A kongresszus eredményei jelentősen befolyásolták a párton belüli viszonyokat. Bugár Béla többször is bírálta az új vezetést (főleg azzal kapcsolatban, hogy milyen módon kezd vitatkozni olyan komoly belpolitikai kérdésekről, mint a Beneš-dekrétumok és a magyarok kárpótlása a második világháborút követő eseményekért), de a vezetésben bekövetkezett változásokért is. Az elnökváltást követően a volt építésügyi miniszter, Gyurovsky László lemondott képviselői mandátumáról. A Duray Miklós és Bugár Béla közötti konfliktus tovább éleződött, amikor Duray a *Magyar Fórum*-ban azt nyilatkozta Bugárról, hogy már 1990 óta el akarta őt távolítani. Állítólag akkoriban egy volt titkos ügynök utasította őt, hogy akadályozza meg Duray megválasztását a Szövetségi Gyűlés frakciójának élére. Ez az ügynök szerinte a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom (MKDM) tanácsadójaként működött. A *Sme* napilap szerint ebben az időben Püspöki Nagy Péter volt az MKDM tanácsadója, akit a titkosrendőrség ügynökeként tartottak nyilván.⁶⁶ Ezekért a kijelentésekért Durayt a párt elnöksége is felelősségre vonta, Bugár Béla pedig élesen visszautasította Duray vádjait.⁶⁷

Újabb konfliktus keletkezett, amikor Csáky Pál és főleg Duray Miklós azzal vádolták a volt mezőgazdasági minisztert, Simon Zsoltot, hogy önérdékből lépett a pártba. Duray azzal is vádolta Simont, hogy a rimaszombati kongresszuson szavazatokat vásárolt, amiért aztán bocsánatot kellett kérnie.⁶⁸

Az MKP új vezetése politizálási módszereivel a volt koalíciós partnerekkel is konfliktusba keveredett. Az SDKÚ (Szlovák Demokratikus és Keresztény Unió) és főleg a KDH (Kereszténydemokrata Mozgalom) radikalizmussal, a társadalmi feszültségek szításával és nem megvitatott témák átgondolatlan előterjesztésével vádolta az MKP új vezetését. Pavol Hrušovský, a KDH elnöke javasolta az MKP politikájának monitorozását, és azt, hogy amennyiben az szlovákellenes lenne vagy Dél-Szlovákia autonómiáján dolgozna, meg kell szakítani a kapcsolatot az MKP képviselőivel.⁶⁹

Bugár Béla nem értett egyet azzal a kijelentéssel, hogy a párt radikalizálódik, és mindezt inkább annak a számlájára írta, hogy Duray túl nagy teret kapott a médiában.⁷⁰ Simon Zsolt három alapvető kérdést tett fel az új vezetésnek: „konfrontatív vagy együttműködő politikát akar-e folytatni a párt, hogyan lehet kivédeni a választási preferenciák figyelmeztető csökkenését és megvédeni az MKP koalíciós potenciálját, mivel már az ellenzéki pártokkal való együttműködésben is hiányok mutatkoznak”, és figyelmeztetett arra, hogy a párt szavazatokat veszít. Míg Bugár Béla vezetésével a választásokon ismételten 20 mandátumot tudott szerezni, a 2007. októberi preferenciák szerint csak 11-et szerezne.⁷¹ Fontos megjegyezni, hogy a kongresszus után az MKP preferenciái 2007-ben a legmagasabb szintet érték el.

6. táblázat. Az MKP preferenciáinak változása 2007-ben a Közvéleménykutató Intézet felmérései szerint

Hónap	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
%	9,1	9,8	9,1	10,4	10,2	10,0	8,7	10,0	9,5	7,2

Az MKP medializációjában az SNS elnökének, Ján Slotának a kijelentései is fontos szerepet játszottak. Gál Gábor parlamenti képviselő, ügyvéd az MKP elnöke, Csáky Pál nevében rágalmozásért beperelte Ján Slotát vulgáris kijelentéseiért. Slota Csákyról kijelentette, hogy „ez az alak hányadék, egy rakás rothadó tehénzsar”.⁷² A szlovák politikusok negatívan értékelték Slota kijelentéseit. Ján Kubiš külügyminiszter elítélte a koalíciós SNS elnökének vulgáris kijelentéseit, és azt állította, hogy kárt okoznak a külföld Szlovákiáról alkotott képében.⁷³

2007-ben bírósági eljárás kezdődött az SNS és az ellenzéki MKP képviselője, Duray Miklós ügyében, aki fasisztának minősítette a pártot. A nemzetiek szerint a képviselő ezzel a kijelentéssel károsította pártjuk jó hírnevét. Duray elmondta, hogy Szlovákiában létezik egy hétköznapi „utcai fasizmus”, amely a magyarul beszélők elleni tettlegességekben nyilvánul meg. Duray ebben az interjúban kijelentette, hogy a Malina Hedvig-féle ügyek miatt Szlovákia nemzetközi szinten elszigetelődik.⁷⁴ Peter Gabura független képviselő és Ján Slabý (SNS) ezzel a kijelentéssel kapcsolatban feljelentést tett az ügyészségen nemzetgyalázás és nemzeti, etnikai és faji ellentétek szítása büntetének gyanúja miatt.⁷⁵

Az MKP helyzetének értékelésével kapcsolatban el kell mondani, hogy a párt mindig hangsúlyozza a Szlovákiában a 2006 előtti időszakban bekövetkezett politikai stabilizációban játszott fontos szerepét. A 2006–2010-es időszakra szóló választási programjában ezt olvashatjuk: „Az MKP sikerként könyveli el, hogy 2002-es választási programjának célkitűzései az elmúlt választási időszakban a kormányprogram részét képezték. Véleményünk szerint a demokrácia, az esélyegyenlőség, valamint a kisebbségi lét területén Szlovákiában az MKP politikálásának köszönhetően előrehaladásnak lehettünk tanúi, és vitathatatlan eredmények születtek: az MKP sikerének könyvelhető el, hogy ma már törvény garantálja a nemzetiségek névhasználati jogát; az MKP hathatós hozzájárulásával sikerült törvénybe iktatni a faji, etnikai, vallási és egyéb diszkrimináció tilalmát; alkotmányos szinten sikerült megerősíteni az emberi jogi biztos jogállását, valamint azt is elértük, hogy az ombudsmani hivatallal való kapcsolattartás során lehetővé váljék a kisebbségi nyelvek használata; megnöveltük a nemzetiségi kultúrák pénzügyi támogatását; pártunknak köszönhetően a szlovák parlamentben megalakult a női albizottság, s ezáltal a legmagasabb szintre emeltük az esélyegyenlőség kérdésének kezelését; létrehoztuk a magyar egyetemet. Sikerült törvényben biztosítani a magyar nyelvű felsőoktatási képzést.”

A választási programban azonban azok a célok is megjelennek, amelyeket az MKP nem teljesített. „Nem lehettünk elégedettek azzal, hogy: nem sikerült javítani a nemzeti kisebbségek alkotmányos jogállásán; nem sikerült a parlamentben elfogadtatni a nemzetiségek jogállásáról, valamint a kisebbségi kultúrák finanszírozásáról szóló jogszabályokat; továbbra sincs megfelelő kisebbségi nyelvhasználati törvény; nem történt pozitív változás a közigazgatási területi beosztásban; nem sikerült minden területen megfelelő haladást elérni a nemek közötti teljes egyenlőség megteremtésében; a romák esélyegyenlőségének megteremtésében csak részleges elő-

rehaladás történt; európai uniós tagságunk sem teremtette meg a beneši dekrétumok, illetve a kollektív bűnösség elvének szellemében elfogadott jogi normák következményeinek felszámolását, enyhítését.”⁷⁶

Történelmi témák a szlovák–magyar politikában és a szlovák–magyar kapcsolatokban

Míg a csaknem hárommillió német többségének el kellett hagynia a volt Csehszlovák Köztársaság területét, a magyar kisebbség tagjainak többsége végül Szlovákiában maradt, és az elkövetkező évek során visszakapta állampolgári jogait. Ez a történelmi trauma átnyúlik a jelenbe, és 1989 óta rontja a szlovák–magyar viszonyt. Az ún. Beneš-dekrétumok (Edvard Beneš köztársasági elnök néhány dekrétumáról, valamint a Szlovák Nemzeti Tanács rendeleteinek következményeiről van szó⁷⁷) megnyitását célzó első próbálkozásokra röviddel 1989 novembere után került sor, de még Szlovákia uniós tagállammá válása előtt is, amikor az akkori magyar miniszterelnök, Orbán Viktor követelte a megszüntetésüket. A Beneš-dekrétumok a két Dzurinda-kormány megalakításánál is konfliktus tárgyát képezték, de az MKP egyik esetben sem tudott elérni koalíciós partnerei részéről lényegesebb engedményeket. Robert Fico kormányra lépésével és az MKP kormányból való kikerülésével a konfrontáció lépett a dialógus helyére.

Az ún. Beneš-dekrétumok és az áldozatok kártérítésére tett javaslatok

Az MKP elnöke, Csáky Pál 2007 áprilisában a párt alelnökének, Duray Miklósnak a *Hospodárske noviny*⁷⁸ számára adott interjújára reagálva, amelyben Duray anyagi kártérítést követelt a magyarok számára az 1945–1948-ban bekövetkezett események miatt, kijelentette, hogy az MKP a közeljövőben nem fogja követelni a második világháború után a Beneš-dekrétumok következtében kitelepített magyarok kárpótlásának kérdését, de minden bizonnyal párton belüli vitát kezdeményez.⁷⁹ Már a következő napon megjelenő, *Az MKP új vezetése nem sokáig várt a Beneš-dekrétumok megnyitásával* című cikkből kiderült, hogy az MKP megnyitja a Beneš-dekrétumok kérdését.⁸⁰ A szlovák politikusok reakciója már akkor egyértelmű volt. „Nem nyitjuk meg a Beneš-dekrétumokat, ez a második világháború eredményeinek megkérdőjelezését jelentené” – mondta a kormány alelnöke, Dušan Čaplovič. A HZDS alelnöke, Milan Urbáni kijelentette, hogy Szlovákiának előre kell néznie, nem pedig hátra. „Szlovákia történelmében annyi igazságtalanság történt, hogy mást sem csinálnánk, csak kárpótolnánk” – mondta az SNS képviselője Rafael Rafaj, aki ezt a témát a „magyar irredentizmus sci-fijének” tartja. Szerinte az MKP képviselői ezzel akartak veszélyérzetet kelteni választóikban.⁸¹

Némi hallgatás után akkor merült fel újra, de már jóval erőteljesebben a Beneš-dekrétumok kérdése, amikor nyilvánosságra került az az információ, hogy az MKP elnöke, Csáky Pál 2007 szeptemberében javaslatot akar benyújtani a parlamentben a Beneš-dekrétumok kárvallottjainak kárpótlására.

Az információt a *Sme* napilap közölte a magyarországi *Magyar Nemzet* napilapra hivatkozva. Erkölcsi és anyagi kárpótlásról lett volna szó, és azokat a magyarokat érintette volna, akik a második világháború után a dekrétum alapján a cseh határ-

vidékre lettek deportálva, és kényszermunkát végeztek velük. Csáky Pál megjegyezte, hogy Szlovákiában nem megfelelő a helyzet a javaslat előterjesztésére, a kezdeményezés nem sok reménnyel kecsegtet, de a javaslat előterjesztését erkölcsi kötelességének tartja.⁸²

Az MKP-n belül is kritikával fogadták ezt a lépést. Ennek bírálói azt nehezményezték, hogy az MKP-nak előbb elő kellett volna készítenie a kárpótlási javaslatot, majd meg kellett volna ismertetni vele a volt koalíciós partnereket és a többi parlamenti pártot, s csak azután kellett volna a nyilvánosság elé lépni. Bugár Béla Csáky Pál kijelentésével kapcsolatban megjegyezte: „Problematikusnak tartom, ahogy megnyitotta a kérdést. Így csak feszültséget kelt. Az is rossz, hogy mindezt Magyarországról üzenté.” A kezdeményezés időzítését illetően is bizonytalanságát fejezte ki. Bugár szerint az MKP még nem készítette elő a parlamentnek szóló javaslatot, mindamellett az elkövetkező időszak prioritásaként a charta végrehajtási törvényeinek elfogadtatását tűzte ki.⁸³ Bugár Béla elmondta, hogy a Beneš-dekrétumok áldozatainak kárpótlása mindig szerepelt az MKP programjában. Megoldást ajánlottak fel a második Dzurinda-kormányba való belépéskor, de a partnerek ezt elutasították.⁸⁴

A Beneš-dekrétumok következményeinek megszüntetését az MKP a 2006-os parlamenti választások előtti választási programban is megígérte választóinak.⁸⁵ A múltban ezeket a követeléseket nem sikerült elfogadtatnia a koalíciós partnerekkel folyó tárgyalások során sem, hiába volt nyolc évig a két Dzurinda-kormány tagja. „Ezt akarja a tagság, a szimpatizánsok és a választók” – magyarázta a kezdeményezést Bárdos Gyula.⁸⁶ Kérdés, hogy az MKP tényleg komolyan gondolta-e, hogy amit nem sikerült elérnie kormánypártként és a kormánykoalíció tagjaként, eléri a 2006-os választások után létrejött kormány ellenében.

A kijelentést vita követte, bár a javaslat 2007 végéig sem lett kidolgozva. Az MKP egy időre leállította ezt a kezdeményezést, mert a szlovák–magyar kapcsolatokban általa kiváltott feszültség még az ő várakozását is felülmúlta. A kezdeményezés a parlamenten kívülre került. A Never Again Polgári Társulás aláírásokat kezdett gyűjteni egy petícióhoz, amely követeli a magyar és német állampolgárok kárpótlását a háború után elkövetett sérelmekért. A petíciót Fehér Csaba, a komáromi múzeum azóta leváltott igazgatója szervezte.⁸⁷ Hasonló kezdeményezések fűződnek Bósa János vállalkozó nevéhez, de az autonómia ügyében.

A szlovák politikai pártok és az ún. Beneš-dekrétumok

Az MKP kárpótlási javaslata a szlovák koalíciós és ellenzéki pártok kedvezőtlen reakcióját váltotta ki. „A KDH nem támogatja a Beneš-dekrétumokért járó kárpótlást, amelyet Csáky Pál szeptemberben akar a parlament elé terjeszteni” – mondta a KDH alelnöke, Daniel Lipšic.⁸⁸ „Amennyiben ilyen témákat nyit meg, beigazolódnak az MKP új vezetéséhez fűzött aggályok, főleg egy olyan helyzetben, amikor Csáky elnök úrnak tudatosítani kellene, hogy ezek a témák nem valósíthatók meg, és csak fokozni fogják a szlovákok és a magyarok közti feszültséget” – folytatta. Igaz, hogy a második világháború után történtek igazságtalanságok, akárcsak a háború alatt a Horthy által megszállt Magyarországon. „A második világháború utáni rendeletek teljesen legitimek voltak, és nagyon nehéz őket mai szemszögből megítélni. Nagyon sajnálom, hogy Csáky eldöntötte, előáll ezzel a témával, amely nem nyújt megoldást, csak a feszültséget növeli.”⁸⁹

Az SDKÚ szerint a Beneš-dekrétumok a múlt részét képezik, amely a történészek területe, ezért megnyitásukat és politikai célokra történő felhasználásukat a párt elutasította. Csáky javaslatát az SDKÚ parlamenti klubjának elnöke, Stanislav Janiš a következőképpen kommentálta: „Szóba sem jöhet bármilyen beavatkozás a Beneš-dekrétumokba, megnyitásuk, a rajtuk alapuló kárpótlás és az ebből származó politikai tőke kovácsolása.”⁹⁰

A kormánypártok hasonlóképpen reagáltak. A kormány kisebbségéért és emberi jogokért felelős alelnöke, Dušan Čaplovič elutasította a Beneš-dekrétumok bármiféle megnyitását. „Ez a második világháború eredményeinek megkérdőjelezését jelentené” – mondta.⁹¹ Egyidejűleg megállapíthatjuk, hogy az MKP kárpótlási követelése hasonló követelést váltott ki a kormánykoalíció részéről a szlovákok kárpótlására, akik a 20. század magyar rendszerei üldöztetésének voltak kitéve.

A Szlovákia és Magyarország közötti viszony radikalizálódik. Ezzel a mondattal kezdődött a szlovák parlament három kereszténydemokrata képviselőjének, Vladimír Palkónak, František Miklošónak és a párt korábbi elnökének, Ján Čarnogurský-nak közös nyilatkozata. Palko szerint a szlovák és a magyar fél kölcsönösen kifejezhetné sajnálatát a bécsi döntés sújtotta szlovákok és a Beneš-dekrétumok sújtotta magyarok miatt. Egyidejűleg bírálták az ellenzéki pártokat, hogy nem reagáltak kellőképpen arra, hogy az MKP elnöke, Csáky Pál a magyar médián keresztül jelezte szándékát a kárpótlási javaslat benyújtására.⁹²

A megbékélésről szóló deklaráció szükségessége

A történelmi megbékélésről szóló deklaráció nem új téma a szlovák–magyar államközi politikában, hiszen már 1989 óta fel-feltűnt. Hasonló deklarációkkal sikeresen próbálkoztak a franciák és a németek, a németek és a csehek, és ezzel próbálkoznak a németek és a lengyelek is.

Szlovákiában 2007-ben a kitelepítések 60. évfordulója alkalmából az MKP újra megnyitotta ezt a témát. Kidolgozta a szlovák és a magyar parlament közös deklarációjának alapvető téziseit. A tervezetet elküldték a két törvényhozó testület elnökének és a parlamenti klubok elnökeinek. A javaslat lényege az, hogy mindkét parlament kölcsönösen bocsánatot kér egymástól a szomszédos nemzet ellen elkövetett három legnagyobb igazságtalanságért.

„A Magyar Köztársaság Országgyűlése kinyilvánítaná sajnálatát amiatt, hogy a 19. század végén és a 20. század elején az akkori magyar kormány a történelmi Magyar Királyság területén olyan politikát valósított meg, amely sértette az ország területén élő nemzetiségek jogait. Ugyancsak kinyilvánítaná sajnálatát azon események miatt, amelyek az első bécsi döntés végrehajtása során szlovák oldalról sérelmesnek tekinthetők. A Magyar Köztársaság Országgyűlése sajnálatosként deklarálná azt a tényt is, hogy a Magyar Néphadsereg csapatai a Varsói Szerződés részeként 1968-ban, rossz ügy szolgálatában Szlovákia területére léptek. A Magyar Köztársaság Országgyűlése mindezekért bocsánatot kérne Szlovákia polgáraitól.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa kinyilvánítaná sajnálatát amiatt, hogy a Csehszlovák Köztársaság első világháború utáni kialakítása után olyan események is megtörténtek, amelyek sértették számos magyar nemzetiségű polgár jogait. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa kinyilvánítaná sajnálatát amiatt, hogy az

1945–48 közötti időszakban is megvalósultak olyan történések, amelyek ahhoz vezettek, hogy az ország területét magyar nemzetiségű polgárok voltak kénytelenek elhagyni, illetve sokakat kényszermunkára hurcoltak el Csehszágba. Kinyilvánítaná továbbá sajnálatát amiatt is, hogy az akkori Szlovák Nemzeti Tanács olyan törvényerejű rendeleteket is elfogadott, amelyek a kollektív bűnösség elve alapján mélyen sértették az ország magyar és német nemzetiségű polgárainak jogait.⁹³ Ugyanakkor a károsult lakosság megsegítésére egy alapot kellene létrehozni.

Ezt az aktivitást előzte meg a Beneš-dekrétumok áldozatainak kárpótlását javasoló tervezet. Az MKP lépését tehát optimista szemszögből nézve átgondolatlanak kell tartanunk. Nyolc évig, amíg az MKP tagja volt a kormánynak és volt esélye a változtatásra, képviselői még csak meg sem próbáltak megfogalmazni egy hasonló deklarációt. Ennél sokkal rosszabb, hogy arra sem használták fel kormánypozíciójukat, hogy korrigálják azon szlovák politikai elit nézeteit, amellyel együttműködtek. Nem módosították a magyar kisebbség elleni háború utáni jogtiprásról szóló és az olyan új mechanizmusok kialakításával kapcsolatos nézeteiket, amelyekkel el lehetett volna kezdeni a szlovák közvélemény nemzeti prizmán átszűrt megrögzött véleményeinek megváltoztatását. Nem alakították ki a feltételeket ahhoz, hogy a szlovák közvélemény elegendő információhoz jusson a második világháború előtti, a két világháború közötti és a második világháború utáni időszakról. Most, amikor az MKP kormányon kívüli tényező, tevékenységét nem lehet másképp magyarázni, mint abbéli igyekezetet, hogy magyar nemzetiségű választópolgárokat nyerjen meg magának, akik a felmérések tanúsága szerint fontosnak tartják, hogy a szlovákok az 1945 utáni eseményekért bocsánatot kérjenek. A szlovák megkérdezettek viszont úgy vélik, hogy bocsánatkérésre nincs semmi ok, és ha a szlovák pártok meg akarják tartani ezeket a választóikat, akkor ilyen bocsánatkérést nem fogadhatnak el.⁹⁴

Az MKP új vezetősége előre sikertelenségre ítélt tevékenységet folytatott, amely el ingerelte Szlovákia magyar és szlovák lakosságát, és ismerve a szlovák politikát, feltételezhette, hogy a kormánykoalíció némely csoportjai a rájuk jellemző affektussal és agresszióval fognak reagálni. Ebben az esetben nemcsak a magyar nemzetiségű választópolgárokról volt szó, hanem arról is, hogy a maga oldalára állítsa azokat a magyar politikai csoportokat, amelyek könyörtelen kritikusi a jelenlegi magyar kormánynak. Ez megmagyarázná, miért voltak időzítve ezek az aktivitások épp a kölcsönös kapcsolatok részleges stabilizációjának időszakára, a Gyurcsány Ferenc és Robert Fico kormányfők által elfogadott 14 pontos programot követő időszakra.⁹⁵

Ami a megbékélésről szóló deklarációt illeti, a szlovák parlament elnöke, Pavol Paška kijelentette, hogy pillanatnyilag semmi okot sem lát egy Szlovákia és Magyarország közötti megbékélésről szóló bonyolult szöveg elfogadására. Bár az utóbbi év folyamán ötször is találkozott a magyar parlament elnökével, Szili Katalinnal, nem beszéltek egy olyan szöveg elfogadásáról, amelyet az MKP javasolt.⁹⁶

Az ellenzék köréből egyetlen személy lett volna hajlandó mérlegelni a megbékélésről szóló deklarációt. Daniel Lipšic megállapította, hogy a második világháború után ténylegesen történtek igazságtalanságok, akárcsak a háború alatt a Horthy-féle Magyarország által megszállt szlovák területeken. „A második világháború utáni rendeletek teljesen legitimek voltak, és nagyon nehéz őket mai szemszögből megítélni.” Lipšic azonban hozzátette: el tudja képzelni a szlovák és magyar parlament bocsánatkérését, amely a szlovák és magyar püspökök egy évvel korábbi nyilatko-

zatához kötődhetne.⁹⁷ Ebben főleg a kölcsönös viszonyok vallási aspektusát hangsúlyozták, de a világiakat is. A Magyar Püspöki Konferencia levelében, amelyet Erdő Péter bíboros írt alá, a következő olvasható: „Ugyanaz a történelem gyakran a közös szenvedések és a közös igyekezetek történelme volt. Ennek a történelemnek a lapjairól nem hiányoznak az ellentmondások és igazságtalanságok sem, amelyek sebeket hagytak a lelkeken. Most Krisztus arca előtt a belsőkbe tekintünk, és lelki megújulásért imádkozva kérjük Isten könyörületességét és bocsánatát azokért a tettekért, amelyek a történelem során ebben a régióban, az itt élő embereken nemzeti, nyelvi vagy kulturális hovatartozásuk miatt lettek elkövetve. Különös fájdalommal emlékezünk azokra az esetekre, amikor a magyarok bántalmazták a szlovákokat vagy a szlovák közösséget. Ezzel párhuzamosan Isten arca előtt megújítjuk tiszteletünket és a megbékülés érzését, a megbocsátó szeretet érzését, amelyeket a múlt valamelyik szakaszában bizonyos személyes vagy társadalmi sebek miatt a mi nemzetünk is átélt. Megbocsátunk, és bocsánatot kérünk.” A Szlovák Püspöki Konferencia František Tondra által aláírt levelében ez állt: „Komoly következetességgel fogadjuk a történelmi igazság átélésének ezt a megnyilvánulását, köszönetet mondva Istennek és kölcsönös megértésért és megbékélésért kérve őt. Ezért megbocsátunk, és bocsánatot kérünk. Ugyanis Önökkel közösen, testvéreinkkel a püspöki szolgálatban tudjuk, hogy a mi kereszténységünk nem csak a múlt vallása, hogy a történelemből való okulással mindig nyitottak vagyunk az Isten által ránk bízott közös program irányának megtalálására. Tudjuk, hogy a múlt összes vitája és sebe csakis az igazsággal tüntethető el, de főleg szeretettel. Az Egyház tanítása értelmében közösen akarunk gondolkodni a történelem igazsága felett, a megbékélés isteni adománya felett, és nem hagyjuk magunkat olyan mértékben befolyásolni a személyes vagy nemzeti érdekek által, hogy a keresztény elvekkel ellentétben gondolkodjunk, beszéljünk vagy cselekedjünk.”⁹⁸

A szlovák–magyar megbékélés kérdését Szlovákia lakossága is érzékeli. Vannak azonban különbségek, amelyek a nemzeti jellegből adódnak.⁹⁹

A magyarok gyakrabban (53,75%) említettek olyan konkrét történelmi eseményt, amelyet negatívan érzékelnek. Leggyakrabban a kitelepítéseket vagy a Beneš-dekrétumokat említették, majd az állampolgárságtól való megfosztást, a vagyonelkobzást, az 1945–1948-as éveket, a reszlovakizációt. Csak egy esetben fordult elő a következő válasz „személyes konfliktusok a romákkal”.

A szlovák megkérdezettek válaszait két csoportra oszthatjuk. Olyan eseményekhez viszonyulnak negatívan, amelyek a magyar kisebbséggel kapcsolatosak (a magyarok követelése, a magyar politikusokkal való ellentétek, a magyarok intoleranciája, az MKP politikája, a magyar egyetem létrejötte, a magyarok terjeszkedési vágya). A másik csoport válaszai a romákhoz kapcsolódtak (lopások, a romák összeférhetlensége).¹⁰⁰

A megbékélés, a kárpótlás történelmi témája ezekben az esetekben nemcsak történelmi, hanem politikai téma is. Minden bocsánatkérés csak viszonylagosan érvényes, és főleg nem lehet teljesen konkrét. Ha a kölcsönös bocsánatkérésre megvan a jóakarát, a határvonalat az európai szlovák és magyar politikában, amely ezáltal tiszta lappal indulna, feltételek és kifogások nélkül kell meghúzni, és anélkül, hogy számolgassuk, ki kit károsított meg jobban.

A szlovák politikusok határozott álláspontra helyezkedtek, s elutasították a magyaroktól való bocsánatkérést. „A szlovákok nem fognak bocsánatot kérni a magyaroktól a múlt miatt. Az egyetlen válasz, nem” (Vladimír Mečiar). „Ez égbekiáltó szemtelenség” (Robert Fico).¹⁰¹ „Az MKP ugyan megbékélésről beszél, de mindig a konfrontációra megy ki náluk a játék” (Ján Kubiš). A szlovák politikai pártok arra a végkövetkeztetésre jutottak, hogy az igazságtalanságok felsorolásának útja nem jó út a megbékéléshez. Dušan Čaplovič szerint Szlovákiának és Magyarországnak vastag vonalat kellene húznia a múlt után, méghozzá bocsánatkérés nélkül. Csáky szerint a kapcsolatok rendezése nem lehetséges bocsánatkérés nélkül.¹⁰²

A megbékélésről szóló közös deklaráció kérdése, amelyet megzavart a Beneš-dekrétumok kárvallottjai kárpótlásának az MKP által megfogalmazott igénye, az SNS ama kijelentésében csúcsosodott ki, mely szerint a párt a Beneš-dekrétumok érvényességének megkérdőjelezését tiltó törvényjavaslattal fog előállni, amely minden ilyen próbálkozást büntetnek nyilvánítana.

Határozat a háború utáni törvények érinthetetlenségéről

A szlovák politikai pártok reakciói az MKP kezdeményezéseire jellemzően átgondolatlanok és ingerültek voltak. Az SNS kilátásba helyezte egy olyan államvédelmi törvény előkészítését, amely szerint mindenkit, aki megkérdőjelezi a Beneš-dekrétumok és Trianon érvényességét, büntetőjogi felelősségre vonhatnak. „Hogy tudatosítsák, aki megkérdőjelezi a háború utáni elrendezést, a börtönben gondolkodhat majd erről” – mondta a párt elnöke, Ján Slota. Hozzátette, hogy hasonló törvények vannak Csehországban, Németországban és Svédországban.¹⁰³ Eredetileg tehát olyan törvény elfogadását fontolgatták, amely a háború utáni törvényhozás megnyitását szabályozta volna. 2007. augusztus 24-én a szlovák parlamentben az SNS képviselői, Ján Slota, Rafael Rafaj, Rudolf Pučík és Ivan Šaško, egy, a „második világháború utáni körülményeket rendező denacifikációs dokumentum érinthetetlenségéről” szóló javaslattal álltak elő, amelyet a szlovák parlament 2007. szeptember 20-án meg is tárgyalt.¹⁰⁴ Az elfogadott határozatban azonban változások következtek be. Megváltozott a javaslat elnevezése. 2007. szeptember 20-án a parlament elfogadta az 533-as számú határozatot a háború utáni dokumentumok érinthetetlenségéről.¹⁰⁵ A szöveget az első részben kiegészítették „a kollektív bűnösség elvét elítélve” megfogalmazással. Az „elutasítva a denacifikációs rendeletek megsemmisítésére és revíziójára irányuló törekvéseket” helyett a „figyelembe véve a békéről szóló feltételeket” szöveget hagyták jóvá. A további részekből is kihagyták a „denacifikációs dekrétumok”, a „denacifikációs dokumentumok” kifejezéseket, amelyek a javaslatban szerepeltek. A határozatot, az MKP kivételével, valamilyen szlovák parlamenti párt aláírta. A határozat elfogadását 120 képviselő támogatta, ellene volt az MKP 20 képviselője, nem szavazott Pavol Minárik kereszténydemokrata képviselő, és az ülésen 9 képviselő nem volt jelen (Viliam Veteška – HZDS, Jaroslav Ivančo, Iveta Radičová, Magda Vášaryová, Mikuláš Dzurinda – SDKÚ, Maroš Kondrôt, Jozef Burian, Pavol Pavlis – Smer, Emil Vestenický – SNS).

A szlovákiai magyar kisebbségen kívül a Magyar Köztársaság képviselői is nemtetszéssel fogadták a határozatot. Gyurcsány Ferenc kormányfő sajnálatát fejezte ki a határozat elfogadása miatt, Sólyom László köztársasági elnök pedig Budapestnek

adott pofonról beszélt.¹⁰⁶ A budapesti szlovák nagykövetség előtt és a békéscsabai szlovák konzulátus előtt szlovákellenes tüntetések folytak, bár csak kis részvétellel, de ezeken tojásokon kívül köveket is dobáltak. A tüntetést a Magyarok Világszövetsége szervezte, és fokozatosan csatlakozott hozzá 14, többnyire szélsőséges jobboldali szervezet. Köztük volt például a Szlovákiában is ismert Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom, a Trianoni Szövetség Egysége és a Horthy Miklós Társaság. Egyetlen jelentősebb szervezet a parlamenten kívüli Jobbik Magyarországért Mozgalom volt.¹⁰⁷ Szlovákia budapesti nagykövetét, Juraj Migašt bekérték a budapesti Külügyminisztériumba, hogy megmagyarázza a szlovák parlament által elfogadott, a háború utáni törvények érinthetlenségéről szóló határozatot. Ő elsősorban az első bekezdést hangsúlyozta, amely elutasítja a kollektív bűnösség elvét, és biztosította a magyar felet, hogy Szlovákiának is érdeke a Magyarországgal való jó kapcsolat. Hangsúlyozta, hogy jó alapnak tartja a két kormányfő által elfogadott dokumentumot.¹⁰⁸ A magyar parlament képviselői lemondták a két parlament külügyi bizottságának tervezett találkozóját.

A szlovák törvényhozás által elfogadott határozattal kapcsolatban az MKP nyilatkozatot adott ki, amelyben ez áll: „véleményünk szerint ezen dokumentumok szellemiségének és negatív hatásainak megerősítése nem kaphat helyet a 21. század Európájában. Továbbra is fontosnak tartjuk a bocsánatkérést azokkal az állampolgárokkal szemben, akiket megkárosítottak a háború utáni folyamatok, és fontosnak tartjuk mérlegelni lehetséges kárpótlásukat.”¹⁰⁹ A határozat elfogadását azzal kapcsolatban kell szemlélni, hogy 2007. október 4-én az Európa Parlament szocialista frakciójának meg kellett volna tárgyalnia a Smer tagságának felújítását az Európai Szocialisták Pártjában.

Az MKP elnöke még a dokumentum elfogadása előtt levélben figyelmeztette annak feltételezett tartalmára az Európai Parlament állampolgári jogok bizottságának elnökét, Jean-Marie Cavadát. A levélben a szlovákiai politikai helyzet alakulását riasztónak nevezte, a deklarációt pedig szégyenteljesnek és sértőnek a Szlovákiában élő magyar és német kisebbségre nézve.¹¹⁰ Az MKP elnöke, Csáky Pál levelet küldött az Európai Parlament állampolgári jogok bizottságának, amelyben bírálta az előkészületben levő határozatot. A levelet az MKP emberein kívül két magyar és két német európai parlamenti képviselő írta alá.¹¹¹

A második világháború utáni magyarellenes intézkedéseket tehát a háború utáni helyzettel magyarázhatjuk, és elmondhatjuk, hogy beteljesedik a csehszlovák törvényhozás. Itt lenne az ideje a szlovák politikában levetni a háború utáni nacionalista színezetű szemüveget. Az, hogy valami jogszerűen történt, még nem jelenti, hogy igazságos és emberséges volt. A háború utáni törvényhozás megteremtette a magyar nemzetiségűek üldözésének, kitelepítésének, vagyonuk elkobzásának feltételeit. Ezt attól függetlenül ki kell jelenteni, hogy hasonlóképpen viselkedett a szlovákokkal szemben a Horthy-rendszer a bécsi döntés után. A háború utáni törvényhozást lehet magyarázni és indokolni, de nem lehet igazságosnak tartani, védelmezni, és a jelenben nem szolgálhat alapul az államnak a magyar kisebbséghez való viszonyulásában, mint ahogy nem lehet ráépíteni a magyar kisebbség Szlovákiához való lojalitását sem. A szlovák politika lényeges kérdése, hogyan képzei el jövőjét Európában. A háború utáni törvényhozás nem jó példája Szlovákia hozzájárulásának Európa egységéhez.

A szlovák parlament határozata sok vitát váltott ki. Pozitív elem, hogy a sajtóban folyó nyilvános vitába első alkalommal vonták be a történettudomány, a jogtudomány és a politológia jeles képviselőit. Nem kaptak azonban teret egy hosszabb vitára.

Befejezés

2007-ben Szlovákia kormánya kijelentéseivel igazolta a nemzeti kisebbségek „status quo”-ját. Befejeződtek a szervezeti átalakítások a nemzeti kisebbségekről gondoskodó állami hivatalokban. A kormányprogram szellemében elkezdődött a szlovák nyelv pozícióinak megerősítése a nemzetiségi iskolaügyben és kultúrában, a nemzeti erők megszilárdításában, főleg Szlovákia déli részén. A 2007-es év a kormánypolitikában a hazafiság, de a történelmi témákba való belépés jegyében is zajlott. Nyolc év után befejezte kormányzását az a koalíció, amelynek az MKP is stabil része volt. Az MKP, felszabadulva a koalíciós kötelezettségek alól, olyan kérdésekkel állt elő, amelyeket az előző években nem tudott megoldani. Az új kormánykoalícióhoz való viszonyt tekintve a dialógust a konfrontáció váltotta fel. A Beneš-dekrétumok felvetésével megnyitotta a magyarok és a németek kárpótlásának kérdését, a megbékélésről szóló deklaráció tervezetével pedig történelmi témákról nyitott vitát, amelynek jellegét a politikusok és az újságírók határozták meg. Ennek eredményeképpen fogadta el a szlovák parlament a háború utáni törvénykezés érinthetlenségéről szóló határozatot, amely olyan törvények érinthetlenségét nyilvánította ki, amelyeket már régen megváltoztattak. A szlovák és a magyar kormányfő találkozásán elért pozitív eredmények ellenére kiéleződött a szlovák–magyar viszony mind államközi, mind belpolitikai szinten.

Jegyzetek

1. *Hospodárske noviny*, 2007. október 23.
2. *Hospodárske noviny*, 2007. október. 7.
3. A Szlovák Köztársaság kormányának programnyilatkozata, 2006. augusztus.
4. Uo.
5. Uo.
6. *Pravda*, 2007. augusztus. 3.
7. *Pravda*, 2007. október. 1. *Šéfom Rady vlády pre menšiny bude asi Čaplovič* [A kormány kisebbségi tanácsát valószínűleg Čaplovič fogja vezetni].
8. A tanács tagja lett Hrubík Béla – Csemadok; I. Lukáčová – Kultúrne združenie občanov rómskej národnosti [Roma Nemzetiségű Állampolgárok Kulturális Társulása]; P. Doležal – Český spolok na Slovensku [Szlovákiai Cseh Egyesület]; I. Bandurič – Rusínska obroda [Ruszin Újjászületés]; I. Laba – Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenskej republiky [Ruszin–Ukrán Szövetség]; O. Pöss – Karpatskonemecký spolok na Slovensku [Szlovákiai Kárpátinémet Egyesület]; R. Zwiewka – Poľský klub [Lengyel Klub]; E. Hrubínová – Moravský kultúrny zväz [Morva Kulturális Szövetség]; N. Dostovalová – Zväz Rusínov na Slovensku [Szlovákiai Ruszinok Egyesülete]; E. Hrušíková – Pôvodný kultúrny zväz Bulharov a ich priateľov na Slovensku „Christo Botev” [Christo Botev – a szlovákiai bolgárok és barátaik eredeti kulturális szövetsége]; J. Klačka – Chorvátsky kultúrny zväz na Slovensku [Szlovákiai Horvát Kulturális Szövetség]; P. Traubner – Kultúrny spolok židovských občanov na Slovensku [Szlovákiai Zsidók Kulturális Szövetsége]. A tanács ülése-

ire meghívandók az állami szervezetek képviselői: A. Botošová, a kormány roma ügyekért felelős megbízottja; A. Nagy László, a szlovák parlament emberi jogi bizottságának az elnöke; B. Obrimčáková, az Oktatási Minisztérium regionális oktatásügyért, további művelődésért és sportért felelős államtitkára; A. J. Lang, a Kulturális Minisztérium kisebbségi és regionális kultúrákért felelős államtitkára; J. Tomatová, a Szociális és Családügyi Minisztérium szociális kirekesztettség és segítség a nélkülözésben osztályának igazgatója; O. Plišnáková, a Belügyminisztérium belügyi osztályának igazgatója; Z. Topolská, a Külügyminisztérium emberjogi osztályának igazgatója; M. Belejová, az Építésügyi és Regionális Fejlesztési Minisztérium strukturális alapok irányítása osztályának igazgatója. Továbbá a következő szakemberek: Szarka László (MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest), M. Gončová (Masaryk Egyetem, Brünn), M. Gbúrová (Eperjesi Egyetem), P. Mešťan (Szlovák Nemzeti Múzeum – A Zsidó Kultúra Múzeuma).

9. Az első ülésen azonban A. Nagy Lászlóhoz hasonlóan nem vett részt.
10. Jegyzőkönyv a tanács 2007. november 6-i üléséről. <http://www8.mensiny.vlada.gov.sk/index.php?ID=3623>.
11. Uo.
12. *Pravda*, 2007. november 2. Ministerstvo útočí proti právam menšín [A minisztérium támadja a kisebbségek jogait].
13. Konceptia výchovy a vzdelávania v jazyku národnostných menšín [A nemzeti kisebbségek nyelvén történő nevelés és oktatás koncepciója]. http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/F96A8AADCOFE7B98C12573A30046B64B/SFILE/priloha_3.doc. *Sme*, 2007. október. 23. Ministerstvo: národnostné školy nekladú dôraz na štátny a materinský jazyk [A minisztérium: a nemzetiségi iskolák nem fektetnek hangsúlyt az államnyelvre és az anyanyelvre].
14. Súčasný systém vzdelávania príslušníkov národnostných menšín. Príloha č. 3 [A nemzeti kisebbségek oktatásának jelenlegi rendszere. 3. melléklet]. http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/F96A8AADCOFE7B98C12573A30046B64B/SFILE/priloha_3.doc.
15. 2006. évi jelentés a szlovákiai magyarság helyzetéről. www.nemzetpolitika.gov.hu.
16. *Pravda*, 2007. augusztus 3. Škole v Komárne pomohla Pešť. [A komáromi egyetemnek Pest segített].
17. *Hospodárske noviny*, 2007. november 6. Obavy Fica sa zatiaľ nenaplnili [Fico aggályai eddig nem váltak be]; *Sme*, 2007. szeptember 13. SMK: Návrh SNS úplne zbytočne provokuje [MKP: Az SNS javaslatát teljesen fölöslegesen provokál]; *Sme*, 2007. szeptember 18. Podľa Mikolaja niektoré školy buď zmenia názor a filozofiu, alebo zaniknú [Mikolaj szerint némely iskola vagy véleményét és filozófiát változtat, vagy megszűnik].
18. <http://www.luno.hu/mambo/index.php?option=content&task=view&id=465&Itemid=>
19. *Pravda*, 2007. október 24. Čaplovič chce zachovať výhody v školách menšín [Čaplovič meg akarja őrizni a kisebbségi iskolák előnyeit].
20. <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=228>. A tanács tagja volt: J. Kovalčík (a Jarabinaí Ukrán Tannyelvű Alapiskola igazgatója); M. Čizmarová (az Eperjesi Egyetem BTK Ukrán Tanszékének oktatója); V. Zeman (a romaügyi kormány megbízott hivatalának munkatársa); J. Drapák (Jóka); D. Pechočiaková (a nyitrai Matica slovenská székházának igazgatónője); K. Ondrášová (az Oktatási Minisztérium regionális iskolaügy szekciójától); P. Gajdoš (a dunaszerdahelyi szlovák alapiskola igazgatója); László Béla (a nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karának dékánja); Mészáros András (a pozsonyi Comenius Egyetem BTK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének tanára); G. Jonášková (a nyitrai Konstantin Egyetem Szakszervezeti Tanácsának elnöke); L. Klučková (Oktatási Minisztérium); V. Tarča (a mezőlaborci gimnázium igazgatója); M. Gaj (a Radvaň nad Laborcom-i Ruszin Tannyelvű Alapiskola igazgatója); M. Recktenwald (óvoda- és alapiskolaigazgató, Chmelnica); V. Wagner (Késmárk); I. Janko (Nyitra); I. Balázsová (Losonc); Szigeti László (parlamentari képviselő); L. Fízik (Zólyom).

21. Az oktatási miniszter 2007. február 20-i keltezésű levele CD-2007-2895/5822-4:Sekr/D.
22. *Pravda*, 2007. július 10. Duka-Zólyomi kritizoval SR na pôde EÚ [Duka-Zólyomi az EU-ban bírálta Szlovákiát].
23. *Sme*, 2007. december 13. Fico je vo vývoji vzťahov Slovenska a Maďarska optimistom [Fico optimista Szlovákia és Magyarország viszonyának fejlődését illetően].
24. *Hospodárske noviny*, 2007. november 19. Swoboda: Neprišli sme nikoho súdiť – prišli sme pomôcť [Swoboda: nem ítélkezni, hanem segíteni jöttünk].
25. Hlavné odborné činnosti SNM na rok 2007. <http://www.snm.sk/?lang=svk&org=0§ion=info>.
26. *Hospodárske noviny*, 2007. október 31. SMK: odvolanie riaditeľa múzea je politicky motivované [MKP: a múzeumigazgató leváltása politikailag motivált]; *Sme*, 2007. október 31. SMK: Riaditeľ odvolali pre občianske aktivity [MKP: az igazgatót polgári aktivitásai miatt váltották le]; *Týždeň*, 2007/45, Odvolanie riaditeľa [Az igazgató leváltása].
27. Odpoveď ministra kultúry M. Maďariča z 30. 7. 2007 na interpeláciu poslanca I. Andruska (M. Maďarič kulturális miniszter 2007. július 30-i válasza Andruskó Imre képviselő interpellációjára).
28. *Týždeň*, 2007/26, Bán, A. : Mladé srdcia pred infarktom [Az Ifjú Szívek infarktus előtt].
29. *Sme*, 2007. december 7. Čaplovič dal preverit 45 miliónovú dotáciu pre Slovenský rozhlas [Čaplovič felülvizsgáltatta a Szlovák Rádióknak nyújtott 45 millióos támogatást].
30. *Hospodárske noviny*, 2007. november 6. Obavy Fica sa zatiaľ nenaplnili [Fico aggályai eddig nem váltak be]; *Sme*, 2007. november 4. Dušan Čaplovič necíti ústretovosť maďarského prezidenta [Dušan Čaplovič nem érzi a magyar elnök hajlandóságát].
31. A Kisebbségekért és Etnikai Csoportokért Felelős Kormánytanács üléséről szóló jegyzőkönyv 2007. november 6. <http://www8.mensiny.vlada.gov.sk/index.php?ID=3623>.
32. *Pravda*, 2007. augusztus 6. SMK sa pýta Fica, či platí jazykový zákon [Az MKP Ficotól kérdezi, hogy érvényes-e a nyelvtörvény].
33. <http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/FC374DFBEBEFC113C12572DF003672DC?OpenDocument>.
34. *Hospodárske noviny*, 2007. október 23. SNS ide po dvojazyčných názvoch [A SZNP hajtóvadászatot rendez a kétnyelvű településnevek ellen].
35. <http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/FC374DFBEBEFC113C12572DF003672DC?OpenDocument>.
36. Uo.
37. *Sme*, 2007. május 18. Tomanová: Ja vás volám po slovensky [Tomanová: Én szlovákul hívom magát].
38. *Sme*, 2007. május 17. SMK predloží novely jazykového zákona [Az MKP nyelvtörvény-módosító javaslatokat nyújt be].
39. *Sme*, 2007. július 20. Migaš: V SR a v Maďarsku je spoločná vôľa pozerat' sa pragmaticky [Migaš: Szlovákia és Magyarország közös akarata a pragmatikus nézőpont].
40. *Pravda*, 2007. október 5. Paška: Ďalšia neoficiálna návšteva z Maďarska nie je šťastné riešenie [Paška: Az újabb nem hivatalos látogatás Magyarország részéről nem szerencsés megoldás].
41. *Pravda*, 2007. október 6. Sziliová: Neprišla som rozprávať [Szili: Nem beszélni jöttem].
42. A községből származik a legrégebb magyar nyelven írt összefüggő szövegemlék. A *Hallotti beszédek* a 12. század végén született Pray-kódex jegyzi. A kódexet abban a Benedek-rendi kolostorban használták, amelynek részét alkotta a jelenlegi kéttornyú román kori templom Deákiban. Ennek legrégebb része, a Szent István-kápolna valószínűleg a magyar államalapítás idejéből származik, és azon kevés műemlék közé tartozik, amelyek e korszakból fennmaradtak. Felújítását a magyar állam is támogatta. *Hospodárske noviny*, 2007. augusztus 19. Maďarský prezident Solyóm si v Diakovciach uctil pamiatku Sv. Štefana [Sólyom magyar államfő Deákiban tisztelgett Szent István emlékének].

43. *Pravda*, 2007. október 1. Prezident Sólyom sa stretne aj s vedením SMK [Sólyom államfő az MKP vezetőivel is találkozik].
44. *Pravda*, 2007. október 3. Fico: Sólyom zneužil súkromnú návštevu [Fico: Sólyom visszaélt a magánlátogatással].
45. *Pravda*, 2007. október 2. Sólyom očakáva od SR pozitívne gesto [Sólyom pozitív gesztust vár Szlovákiától].
46. *Pravda*, 2007. október 4. Vieme o sebe veľmi málo, tvrdí Heizer [Keveset tudunk egymásról, állítja Heizer].
47. *Sme*, 2007. augusztus 22. Návšteva Sólyoma bola podľa Bajaníka diplomatickým lapsusom [Bajník szerint Sólyom látogatása diplomáciai botlás volt].
48. *Pravda*, 2007. október 8. Kubiš: Sólyom nie je súkromná osoba [Kubiš: Sólyom nem magánszemély].
49. *Pravda*, 2007. október 5. Do Maďarska ma nepozývajú, tvrdí prezident [Nem hívnak Magyarországra, állítja a köztársasági elnök].
50. *Sme*, 2007. október 11. Heizer: Pozvanie pre slovenského prezidenta na návštevu Maďarska platí [Heizer: A szlovák elnök Magyarországra szóló meghívása továbbra is érvényes].
51. <http://www.prezident.sk/?rozhovor-s-prezidentom-sr-ivanom-gasparovicom-rozhlason-stanica-slovensko-3-11-2007>.
52. *Sme*, 2007. október 10. Kubiš: Zhoršenie vzťahov zapríčinilo vedenie SMK [Kubiš: A kapcsolatok romlását az MKP vezetősége idézte elő].
53. *Sme*, 2007. október 19. Fico dohodol Gyurcsányho návštevu Slovenska [Fico megállapodott Gyurcsány szlovákiai látogatásáról].
54. *Sme*, 2007. december 5. Kubiš: Nedošlo k zhoršeniu dodržiavania práv menšín v SR [Kubiš: Szlovákiában nem romlott a kisebbségi jogok betartásának helyzete].
55. *Sme*, 2007. december 10. Ficov názor na Kosovo je vo V4 osamotený [Fico Koszovóval kapcsolatos nézetével magára maradt a V4-ben].
56. *Sme*, 2007. június 17. Gyurcsány si s Ficom sadne za rokovací stôl ako priateľ [Gyurcsány és Fico barátként ül a tárgyalóasztalhoz].
57. *Sme*, 2007. július 10. Vstupom SR a Maďarska do schengenského priestoru Slovensko prakticky stratí juh [Szlovákia és Magyarország a schengeni övezetbe történő csatlakozásával Szlovákia gyakorlatilag elveszti déli területét].
58. <http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/4152677519479AC1C125725E004E6C6A?OpenDocument>.
59. Eddig hatszor ülésezett a vegyes bizottság (alapító ülés: 1999. február 8., Budapest; II. ülés: 1999. szeptember 29., Pozsony; III. ülés: 2000. február 23., Budapest; IV. ülés: 2003. június 5., Pozsony; V. ülés: 2005. november 15., Budapest; VI. ülés: 2006. szeptember 22., Pozsony).
60. A kisebbségi ügyekben illetékes szlovák–magyar vegyes bizottság VII. ülésének lefolyásáról és eredményeiről szóló jelentés, 2007. december./pripkon.nsf/vw_ByID/ID_042AC203EA36A912C1257376002E3696/\$File/Material.rtf.
61. *Nový čas*, 2007. április 1. Csáky: Slová Bugára sú prejavom ľudského sklamania z neúspechu [Csáky: Bugár szavai a sikertelenségből származó emberi csalódottság megnyilvánulásai].
62. *Nový čas*, 2007. április 3. Csákyho úderka v SMK! [Csáky emberei az MKP-ban].
63. *Týždeň*, 2007/16. Bán, A.: Zabudnutí Maďari [Elfelejtett magyarok].
64. *Sme*, 2007. július 19. Na Slovensku je viac ako 100-tisíc registrovaných členov politických strán [Szlovákiában több mint 100 ezer bejegyzett párttag van].
65. *Sme*, 2007. július 12. Csáky: Snažím sa pripravovať stranu na generáčnú výmenu [Csáky: Igyekszem felkészíteni a pártot a nemzedékváltásra].
66. *Týždeň*, 2007/16. Vrenie v SMK [Forrongás az MKP-ban].
67. *Hospodárske noviny*, 2007. július 16. Ak nebude Duraya riešiť Csáky, bude Bugár konat sám [Ha Csáky nem intézkedik Duray ügyében, akkor Bugár veszi kézbe az ügyet].

68. *Sme*, 2007. július 20. Bárδος: Duray pre stranu nič pozitívne neprinesie [Bárδος: Duray semi jót nem hoz a pártnak].
69. *Pravda*, 2007. május 14. Hrušovský: Palkove slová sú o súťaži v KDH [Hrušovský: Palko szavai a KDH-n belüli versengésről szólnak].
70. *Sme*, 2007. október 13. Bugár: SMK nie je radikálnejšia ako za môjho vedenia [Az MKP nem radikálisabb, mint amilyen az én vezetésem alatt volt].
71. *Sme*, 2007. november 5. Simon: Csáky odvádza pozornosť od zásadných tém [Csáky fontos témákról tereli el a figyelmet].
72. *Pravda*, 2007. szeptember 26. Slota si vyrečnil nové trestné oznámenie [Slota újabb feljelentést beszélt ki magának].
73. *Pravda*, 2007. október 2. Slota a Csáky škodia Slovensku, tvrdí Kubiš [Slota és Csáky kárt okoznak Szlovákiának, állítja Kubiš].
74. *Pravda*, 2007. november 6. Duray: Na Slovensku je pouličný fašizmus [Szlovákiában utcai fasizmus van].
75. *Pravda*, 2007. november 14. Duray čelí trestnému oznámeniu [Durayt feljelentették].
76. Választási program 2006–2010. http://www.mkp.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=28&Itemid=2&limit=1&limitstart=1.
77. A témáról részletesebben: Čierna-Lantayová, D. – Štefanovič, M. – Šutaj, Š. – Štefanový, M. – Zavacká, K.: *Slovakia and Decrees of President of the Czechoslovak Republic Edvard Beneš in the Context of Regulation of the Slovak National Council*. Bratislava, Veda, 2006.
78. *Hospodárske noviny*, 2007. április 10. Južná hranica ubližuje Maďarom [A déli határ sérti a magyarokat].
79. *Hospodárske noviny*, 2007. április 10. Za Benešove dekréty čaká Csáky ospravedlnenie [A Beneš-dekrétumokért Csáky bocsánatkérésre vár].
80. *Hospodárske noviny*, 2007. április 11. Nové vedenie SMK s otvorením Benešových dekrétov dlho nečakalo [Az MKP új vezetése nem sokáig várt a Beneš-dekrétumok kérdésének megnyitásával].
81. *Hospodárske noviny*, 2007. április 11. Pardon chcu počut Maďari [A magyarok bocsánatkérését akarnak hallani].
82. *Sme*, 2007. augusztus 6. Csáky ide riešiť Benešove dekréty [Csáky meg akarja oldani a Beneš-dekrétumokat].
83. *Nový čas*, 2007. augusztus 6. Bugár: Nastolenie témy dekrétov vyvolá len napätie [A dekrétumok felvetése csak feszültséget kelt].
84. Részletesebben: Šutaj, Š.: Benešove dekréty ako nástroj politickej propagandy. In Šutaj, Š. (ed.): *Dekréty Edvarda Beneša v povojnovom období*. Prešov, Universum, 2004, 108–109. p.
85. http://www.niton.sk/documents/10-8-639-valprog_n_sk.doc.
86. *Sme*, 2007. augusztus 7. Bárδος: Je našou morálnou povinnosťou hovoriť o riešení Benešových dekrétov [Erkölcsei kötelességünk beszélni a Beneš-dekrétumok megoldásáról].
87. *Pravda*, 2007. november 23. Rozbehli petíciu za odškodnenie Maďarov [Petíciót kezdtek a magyarok kárpótlása ügyében].
88. *Pravda*, 2007. augusztus 6. Lipšic: Je mi líuto, s akou témou Csáky vyšiel [Sajnálom, hogy Csáky ilyen témával állt elő].
89. *Hospodárske noviny*, 2007. augusztus 6. KDH nepodporí Csákyho odškodnenie za Benešove dekréty [A KDH nem támogatja Csákyt a Beneš-dekrétumokért járó kárpótlás ügyében].
90. *Pravda*, 2007. augusztus 6. SDKÚ: Otázka Benešových dekrétov patrí už len historikom [SDKÚ: A Beneš-dekrétumok kérdése már csak a történeaszekre tartozik].
91. *Sme*, 2007. augusztus 6. Opoziční partneri s Csákyho návrhom nesúhlasia [Az ellenzéki partnerek nem értenek egyet Csáky javaslatával].

92. *Sme*, 2007. augusztus. 29. Palko: Vzťah s Maďarskom sa radikalizuje [Palko: A Magyarországgal szembeni viszony radikalizálódik].
93. A közös deklaráció alaptézisei. http://www.smk.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=229&Itemid=35.
94. Részletesebben Šutaj, Š. – Homišinová, M. – Sáposová, A. – Šutajová, J.: *Maďarská menšina na Slovensku v procesoch transformácie po roku 1989 (identita a politika)*. Prešov, Universum, 2006.
95. A szlovák fél csak angolul publikálta a szöveget. A résztvevő felek azért egyeztek meg így, hogy elkerüljék a fordítások következtében fennálló eltérő értelmezést. A dokumentum teljes szövege a 3. mellékletben olvasható, és a szlovák kormány 2007. július 4-i üléséről kiadott anyagok között szerepel.
96. *Sme*, 2007. szeptember 11. Paška: Nie je dôvod prijímať text o zmierení [Paška: Nincs ok arra, hogy elfogadjuk a megbékélésről szóló szöveget]. A cím, amelyet a szerkesztő adott, nem tükrözi Pavol Paška gondolatait.
97. *Pravda*, 2007. augusztus 6. Lipšic: Je mi ľúto, s akou témou Csáky vyšiel [Lipšic: Sajnálom, hogy Csáky ilyen témával állt elő].
98. http://sklennykostel.net/joomla/index.php?option=com_content&task=view&id=635&Itemid=40.
99. Šutaj, Š. – Výrost, J.: Interetnické vzťahy – minulosť, súčasnosť a perspektívy. In Výrost, J. - Homišinová, M. (eds.): *Národ, národnosti a etnické skupiny v procese transformácie slovenskej spoločnosti*. Košice, Spoločenskovedný ústav SAV, 2005, 47. p.
100. Uo. 48. p.
101. *Pravda*, 2007. szeptember 10. Slovensko sa Maďarom neospravedlní [Szlovákia nem kér bocsánatot a magyaroktól].
102. *Sme*, 2007. október 16. Csáky robí podľa Čaploviča ľstivú a nečestnú politiku [Čaplovič szerint Csáky hazug és becstelen politikát folytat].
103. *Pravda*, 2007. augusztus 9. SNS chce trestať tých, čo spochybnia Trianon [Az SNS büntetnie akarja azokat, akik megkérdőjelezik Trianont]; *Hospodárske noviny*, 2007. augusztus 9. Duray: Schválenie zákona zakazujúceho otvárať Benešove dekrétý by bolo úbohé [Duray: a Beneš-dekrétumok megnyitását tiltó törvény szánalmas lenne].
104. www.nrsr.sk/default.aspx?sid=Schodze/zoznam.
105. <http://www.nrsr.sk/exelT.NRSR.Web.SSLP/Download.aspx?DocID=267236>.
106. *Pravda*, 2007. szeptember 25. Smer sa snaží vyhnúť kritike za uznesenie o Benešových dekrétóch [A Smer igyekszik kivonni magát a Beneš-dekrétumokról hozott határozat miatti kritika alól].
107. *Sme*, 2007. szeptember 26. Extrémisti prišli pred slovenskú ambasádu [A szélsőségek kivonultak a szlovák nagykövetség elé].
108. *Pravda*, 2007. szeptember 25. Veľvyslanec Migaš vysvetľoval v Budapešti [Migaš nagykövet Budapesten magyarázkodott].
109. *Pravda*, 2007. szeptember 24. Maďari sa pre dekrétý nevidia so Slovákmí [A magyarok a dekrétumok miatt nem tárgyalnak a szlovákokkal].
110. *Hospodárske noviny*, 2007. szeptember 21. Fico Gyurcsányovi potvrdil nedotknuteľnosť Benešových dekrétov [Fico megerősítette Gyurcsánynak a Beneš-dekrétumok érinthetetlenségét].
111. *Hospodárske noviny*, 2007. szeptember 21. Naši poslanci nahnevali Nemcov [Képviselőink magukra haragították a németeket]; *Pravda*, 2007. szeptember 20. Europoslanci napadli nedotknuteľnosť dekrétov [Az euroképviselők megtámadták a dekrétumok érinthetetlenségét].

Internetes források

- Hlavné odborné činnosti SNM na rok 2007. <http://www.snm.sk/?lang=svk&org=0§ion=info>.
- Interpelácie na zasadaní NR SR 9. 5. 2007.
- Odpoveď ministra kultúry M. Maďariča na interpeláciu poslanca I. Andruska z 30. 7. 2007.
- Odpoveď ministra vnútra R. Kaliňáka na interpeláciu V. Mečiara zo 16. 11. 2007. <http://www.nrsr.sk/exeIT.NRSR.Web.Webclass/Tmp/odpoved%2017.pdf>.
- Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru. [http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/2FB7D11E30850938C12573AE0414A11/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/2FB7D11E30850938C12573AE0414A11/$FILE/Zdroj.html).
- Návrh koncepcie výchovy a vzdelávania národnostných menšín. <http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/7F8417FDB8D19F05C12573A300458BE4?OpenDocumen>.
- Návrh na uznesenie „o nedotknuteľnosti denacifikačných dokumentov k usporiadaniu pomerov po II. svetovej vojne“ www.nrsr.sk/default.aspx?sid=Schodze/zoznam.
- Návrh Strany maďarskej koalície na uzmierenie. http://www.smk.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=229&Itemid=35.
- Projekt autonómie. http://www.shp.hu/hpc/hpc_member_3g.php?azonosito=commora kozigaz&oldalkod=1d5S524AAv.
- Rozhovor s prezidentom... <http://www.prezident.sk/?rozhovor-s-prezidentom-sr-ivanom-gasparovicom-rozhlasova-stanica-slovensko-3-11-2007>.
- Správa o priebehu a výsledkoch VII. zasadania Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín. [http://www.mzv.sk/App/WCM/pripkon.nsf/vw_ByID/ID_042AC203EA36A912C1257376002E3696/\\$File/Material.rtf](http://www.mzv.sk/App/WCM/pripkon.nsf/vw_ByID/ID_042AC203EA36A912C1257376002E3696/$File/Material.rtf).
- Uznesenie NR SR č. 533 z 20. septembra 2007 o nedotknuteľnosti povojnových dokumentov k usporiadaniu pomerov po II. svetovej vojne na Slovensku. <http://www.nrsr.sk/exeIT.NRSR.Web.SSLP/Download.aspx?DocID=267236>.
- Volebný program na roky 2006-2010. http://www.niton.sk/documents/10-8-639-valprog_n_sk.doc.
- Zápisnica zo schôdze Výboru NR SR z 26. 4. 2007 <http://www.nrsr.sk/appbin/xweb/VyboryNR/lpnz/Zapisnica/Zapisnica%20LPNZ%2014.%20schodza.doc>.
- Zápisnica zo schôdze Výboru NR SR z 19. 11. 2007 <http://www.nrsr.sk/appbin/xweb/VyboryNR/lpnz/Zapisnica/Zapisnica%20LPNZ%2023.%20schodza.doc>.
- Zápisnica z rokovania Rady vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny a etnické skupiny dňa 6. novembra 2007. <http://www8.mensiny.vlada.gov.sk/index.php?ID=3623>.
- <http://www-8.mensiny.vlada.gov.sk>.
- <http://www.smk.sk>.

Felhasznált irodalom

- Čierna-Lantayová, D. – Štefanovič, M. – Šutaj, Š. – Štefanský, M. – Zavacká, K.: *Slovakia and Decrees of President of the Czechoslovak Republic Edvard Beneš in the Context of Regulation of the Slovak National Council*. Bratislava, Veda, 2006.
- Šutaj, Š. – Homišinová, M. – Sáposová, A. – Šutajová, J.: *Maďarská menšina na Slovensku v procesoch transformácie po roku 1989 (identita a politika)*. Prešov, Universum, 2006.

Šutajová, J. – Ďurkovská, M. (ed.): *Maďarská menšina na Slovensku v procese transformácie po roku 1989 – historické, politologické a právne súvislosti*. Prešov, Universum, 2007.

Šutaj, Š. (ed.): *Dekréty Edvarda Beneša v povojnovom období*. Prešov, Universum, 2004.

Výrost, J. – Homišinová, M. (eds.): *Národ, národnosti a etnické skupiny v procese transformácie slovenskej spoločnosti*. Košice, Spoločenskovedný ústav SAV, 2005.

(Fordította Mészáros Magdolna)

ŠTEFAN ŠUTAJ – ARANKA SÁPOS

THE HUNGARIAN MINORITY IN THE POLITICAL LIFE IN SLOVAKIA (ON THE EXAMPLE OF 2007)

The Hungarian Minority in Slovakia and its representation play a significant role in the social and political life of Slovakia. The relationship toward this minority from the side of the governmental policy is after 1989 even a barometer of Europe-likeness and many times even democracy-likeness of governmental groups. This results from opposition that the issue of the position of national minorities has in the European communities and in the policy of the European Union.

In 2007 the Slovak government confirmed with the statements of its representatives the „status quo“ in the position of national minorities. Organisation changes on positions of civil servants dealing with the issue of national minorities ended. In the spirit of the program declaration of the government a course of strengthening the position of the Slovak language in the national education, culture and support of national powers in Slovakia began and mainly in its southern part. Year 2007 was for the governmental policy in the sign of nationalism, but also in entering politics into historical topics. The SMK (Slovak-Hungarian Coalition) freed from coalition obligations, after the changes in the leadership of the party, raised issues that it did not succeed to solve in the last years. The issues of compensating Hungarians and Germans for the decrees of president Beneš and orders of the Slovak National Council, together with the draft for declaration on conciliation evoke a discussion on historical topics, in which the character was defined by politics and the journalists. The result was the adoption of a problematic resolution of the National Council of the Slovak Republic on untouchability of after-war legislation, that declared the untouchability of acts that have been long modified. In spite of positive results of meetings of the Prime-Ministers of the Slovak Republic and the Hungarian Republic another development brought the sharpening of Slovak-Hungarian interstate and inner-state relationships.